

T. B. M. M.

ZABIT CERİDESİ

Altmışüçüncü İçtima

6 Kânunuevvel 1339 Perşembe

Münderecat

	<i>Sayfa</i>		<i>Sayfa</i>
1. — Zaptı sabık hulâsası	76:77	fiyeti Askeriye Kanunu Muvakkatinin	
2. — Sualler, cevaplar.	77:82	beşinci maddesinin tadili hakkında lâyhahai	
1. — Bolu Mebusu Mehmet Vasfi Efendi'nin, darüleytam talebesinin mâruz kaldıkları ahvale karşı ne gibi tedabir ittihaz edildiğine dair Sıhhiye Vekâletinden sual tavriri (6/68)	77	kanuniye (1/398)	77
2. — Eskişehir Mebusu Arif Beyin Mücadeleyi Milliyeye iştirak etmiyen zâbitan hakkındaki Kanunun sureti tatbikiyesine ve Terfi Kanunu ile Hizmeti Fiiliyei Askeriyenin tenkisine dair Kanunun ne vakit Meclise verileceği hakkında Müdafaa-i Milliye Vekili Kâzım Paşanın şifahi cevabı (6/53)	82:84	Teklifler	77
3. — Dersim Mebusu Feridun Fikri Beyin Adliye Vekâletince yapılmış olan Müstantıklık imtihanı evrakının tesrii in-tacı hususunda ne düşünüldüğüne dair sualine Adliye Vekili Seyid Beyin şifahi cevabı (6/58)	84:87	1. — İzmit Mebusu Safvet Bey ve rüfekasının Mücadelei Milliyeye iştirak etmiyen bilumum mensubîni askeriye hakkındaki 25 Eylül 1339 tarihli Kanuna bir madde müzeyyele ilâvesine dair teklifi kanunisi (2/230)	77
3. — Evrakı varide	77	Mazbatalar	77
Lâyhalar	77	1. — Mücadelei Milliyeye iştirak etmiyen ve hududu milli haricinde kalan ümera, zâbitan ve memurîni askeriye hakkında yapılacak muameleye dair 25 Eylül 1339 tarihli Kanunun üçüncü maddesinin (b) fıkrasının tefsirine dair (3/184) numaralı Başvekâlet tezkeresi ve Müdafaa-i Milliye Encümeni mazbatası	77:79
1. — Hizmeti fiiliyei askeriye müddetinin tenkisine aidolmak üzere Mükelle-		2. — Mâlûlini guzatın terfih ve ikdarı hakkındaki 24 Ağustos 1338 tarihli Kanunun birinci maddesinin tefsirine dair (3/183) numaralı Başvekâlet tezkeresi hakkında Müdafaa-i Milliye Encümeni mazbatası	79

3. — Urfa Mebusu Hüsrev Beyin, 15 Mayıs 1335 tarihinden Millî Ordunun teşekkülüne kadar muhtelif cephelerde ve isyanların itfasında bilfiil yararlıklarını görülen ümera ve zâbitanın bir defaya mahsus olmak üzere terfi hakkında kanun teklifi ve Müdafaai Milliye Encümeni mazbatasını (2/190)

79

4. — Dersim Mebusu Feridun Fikri Bey ve rüfekaşının ihtiyat zâbitlerinin terfi hakkında (2/212) numaralı teklifi kanunisi ve Heyeti Vekileye tevdiine dair Müdafaai Milliye Encümeni mazbatasını.

79:81

5. — İzmir Mebusu Mustafa Rahmi Beyin yaban domuzlarının itlâfı hakkında (2/186) numaralı teklifi kanunisi ve İktisat Encümeni mazbatasını.

81:82

4. — Âzayi kiram muamelâtı

82

1. — Amasya Mebusluğuna intihabolan Veysi Beyzade Nafiz Beyin mazbatası intihabiyesi.

82

Takrirler

82

1. — Ankara Mebusu İhsan Beyin Ankara - Sivas hattı üzerinde bulunan Irmak istasyonundan Kalecik kasabasına bir dekovil hattı temdidine dair temenni takriri (4/104)

82

2. — Saruhan Mebusu Sabri Beyin ruznamedeki onyedinci maddenin müstacelen müzakere edilmesine dair takriri

5. — Müzakere edilen mevad

87

1. — Kütahya (Sabık) Mebusu Cemil Beyin, Nizamnamei Dâhilinin sekizinci ve onikinci maddelerinin tadiline dair (2/23) numaralı teklifi kanununun reddi hakkında Nizamnameci Dahili Encümeni mazbatasını.

87:89

2. — Kars Mebusu Cavit Beyin Nizamnamei Dahilinin 111 nci maddesinin tadili hakkında (2/25) numaralı teklifi kanuni ve Nizamnameci Dahili Encümeni mazbatasını.

89:92

3 — Kütahya Mebusu Recep Beyin temenni mahiyetinde verilen takrirler hakkındaki (2/9) numaralı teklifi kanunisine dair Nizamnameci Dahili Encümeni mazbatasını.

92:102

4 — İstiklâl Madalyası Kanununun tefsirine dair İcra Vekilleri Heyeti Riyaseti tezkeresi ve Medafaai Milliye Encümeni mazbatasını (3/44)

102:103

5 — Mükellefiyeti Askeriye Kanununun 5, 118, ve 121 nci maddelerinin tadiline dair (1/388) numaralı lâiyhai Kanuniye ve Müdafaai Milliye Encümeni mazbatasını.

103

BİRİNCİ CELSE

Bed'i müzakereat Saat : 1 , 55

REİS — Fethi Beyefendi

KÂTİPLER : Rağıp B. (Zonguldak), Ruşen Eşref B. (Karahisarı Sahibi)

REİS — Celseyi açıyorum, zaptı sabık hulasası okunacaktır.

1. — ZAPTI SABIK HULÂSASI

Birinci celse

Fethi Beyefendinin tahtı riyasetlerinde bilinikad zabtı sabık hulasası kıraat ve aynen kabul edildi. Evrakı varideden encümenlere

havaleleri icabedenler encümenlere havale olundu. Adliye Encümeninin affı umumi hakkındaki mazbatasını encümenin teklifi vechile müstacelen ruznameye alındı. Ankara'da darülmual-

limin muallimlerini müterakim maasatı hakkındaki evrakın Memurin Muhakemat Heyetince tetkikma mütedair Dahiliye Encümeni mazbatasını kıraat ve kabul edildi. Ziraat Bankası Müdüri umumi tahsisatının Heyeti Vekileden tazminine dair Meclisi Âli kararına iftiharla mutali olduğuna ve tazminat şerefine kâmilan uhdesine terk edilmesine dair İzmir Mebusu ve sabık İktisat Vekili Mahmud Esad Beyin ve darüleytamlar teftişi raporunu Sıhhiye Vekâletine gönderdiğine dair Sinop Mebusu Rıza Nur Beyin telgrafnameleri berayı malûmat kıraat olundu. Badehu Orta Tedrisat Muallimleri hakkındaki lâyihai kanuniyenin bakıye müzakeresine geçildi. Lâyihai kanuniyenin encümenden gelen 6 ncı ve 7 ncı maddelerinin şekli muaddelleri müzakere ve aynen kabul olundu.

Sivas Mebusu Rahmi Beyin; orta tedrisat mektepleri birinci devresine ve İptidai Darülmuallimin ve darülmuallimatlara muallim olabilmek seraiti hakkında kanuna yedinci madde olarak bir madde ilâvesine dair teklifi şa-

yanı mütalâa görülerek Encümene verildi Badehu diğer maddelerin müzakeresine geçilerek yedinci madde aynen, sekizinci ve dokuzuncu maddeler tadilen kabul ve teneffüs için Celse tatil edildi.

İkinci Celse

Fethi Beyefendinin tahtı Riyasetinde küşat ve orta tedrisat muallimleri hakkındaki lâyihai kanuniyenin müzakeresine devam olundu ve ledelmüzakere onuncu ve onikinci maddeler tadilen ve onbirinci madde aynen kabul ve onüçüncü madde ile ondördüncü madde nazarı itibara alınan takrirlerle birlikte encümene iade edildi. 15 ncı madde tadilen kabul, 16 ncı madde 17 ncı madde ile tevhidilmek üzere encümene tevdi olunduktan sonra Perşembe günü toplanmak üzere Celse tatil edildi.

Reis
Ali Fethi

Kâtip
Afyonkarahisar
Ruşen Eşref

Kâtip
Zonguldak
Ragıp

2. — SUALLER

1. — *Bolu Mebusu Mehmed Vasfi Efendinin, darüleytam talebesinin mâruz kaldıkları ahvale karşı ne gibi tedabir ittihaz edildiğine dair sual takririni Sıhhiye Vekâletine havale edilmiştir. (6/68)*

REİS — Efendim zaptı sabık hulâsası hakkında mütalâa var mı? (Hayır, sesleri) Zaptı sabık aynen reyî âlinize vaz'edeceğim. Kabul edenler lütfen el kaldırsın. Aksini reyî âlinize vaz'edeceğim. Kabul etmiyenler el kaldırsın. Zaptı sabık hulâsası aynen kabul edilmiştir.

3. — EVRAKI VARİDE

Lâyihalar

1. — *Hizmeti fiiliye askeriye müddetinin tenkisine aidolmak üzere Mükellefiyeti Askeriye Kanunu muvakkatinin beşinci maddesinin tadili hakkında lâyihai kanuniye (1/398) (Müdafaai Millîye Encümenine)*

Teklifler

1. — *İzmit Mebusu Safvet Bey ve rüfekasının Mücadelei Millîyeye iştirak etmiyen bilûmum mensubını askeriye hakkındaki 25 Eylül 1339 tarihli Kanuna bir madde müzeyyele ilâvesine dair teklifi kanunisi (2/230) (Lâyiha Encümenine)*

Mazbatalar

1. — *Mücadelei Millîyeye iştirak etmiyen ve Hududu Millî haricinde kalan ümera, zâbitan ve memurîni askeriye hakkında yapılacak muameleye dair 25 Eylül 1339 tarihli Kanunun üçüncü maddesinin (b) fıkrasının tefsirine dair (3/184) numaralı Başvekâlet tezkeresi ve Müdafaai Millîye Encümeni mazbatasını*

REİS — Okuyacağız :

T. B. M. Meclisi Riyaseti Celilesine
Mücadelei Millîyeye iştirak etmiyen ve Hududu Millî haricinde kalan ümera, zâbitan ve memurin hakkında yapılacak muameleye dair

olan 25 Ağustos 1339 tarihli Kanunun üçüncü maddesinin (b) fıkrasının fıkrai âhiresindeki muallimler ve idare memurlarından haizi istisnaiyet olacakları hangi tarihten hangi tarihe kadar muallimlik ve idare memurluklarında bulunmuş olanlar olacağı hakkında tereddüdediği; çünkü tatbikat baytariye ve tıbbiye mekteplerinde ve Kuleliden başka diğer harbiye ve küçük zâbit mekâtibi Ankara'da ierayrı tedrisat etmekte olduklarından bu mekteplerin Dersaadetteki muallimleri de mezkûr madde ahkâmından istifade edip etmeyecekleri kestirilemediği ve bu muallimler meyanında 16 Mart 1336 tarihinden evvel tâyin edilenler olduğu gibi tarihi mezkûrdan sonra da muhtelif tarihlerde tebedül etmiş bulunanlar da bulunduğu ve binaenaleyh mekâtibi askeriyeden hangi mekteplerde ve hangi tarihten hangi tarihe kadar muallim ve idare memurluklarında bulunanların (b) fıkrasından istifade etmeleri lâzımgelceğinin tasrihi lâzımgeldiğinden mezkûr maddenin buna nazaran tadil ve tefsiri Müdafaai Milliye Vekâletinin işarı üzerine arz ve istirham olunur efendim.

Başvekil
İsmet

T. B. M. M. Riyaseti Celilesine

Mücadelei Milliyeye iştirak etmiyen ve Hudedu Millî haricinde kalan ümera, zâbitan ve memurîn hakkında yapılacak muameleye dair olan 25 Eylül 1339 tarihli Kanunun 3 ncu maddesinin (b) fıkrasının tefsirine dair olup Heyeti Umumiyyeden berayı tefsir encümenimize tevdi buyurulan (6/424) numara ve 24 . 11 . 1339 tarihli Başvekâleti celile tezkeresi mütalâa ve tetkik olundu.

16 Mart 1336 tarihinden evvel teşkilâtı mevcudolan mekâtibi askeriye muallim ve idare memurluklarında tarihi mezkûrdan evvel memur ve müstahdem bulunup da İstanbul'un İdareyi Milliyeye intikali tarihi olan 1 Teşrinisani 1338 tarihine kadar vazife ve memuriyetlerinde devam etmiş olanlar 3 ncu maddenin (b) fıkrası ahkâmından istifade ederler. Mezkûr teşkilâtın her hangi bir suretle lâğvı üzerine açıktaki kâlanlarla İstanbul Hükümeti tarafından 16 Mart 1336 dan sonra yeniden vücuda getirilen her hangi bir müessese ve teşkilâta memur edilenlerin vaziyetlerinin kanunu mezkûrun diğer mevad ve fıkaraı ahkâmına tabi bulunmaları

lâzımgelceğine encümenimizce karar verildi ve Heyeti Umumiyyeye takdim kılındı.

Müdafaai Milliye

Encümeni Reisi

Mazbata Muharriri

Karahisarı Sahib

Eskişehir

Ali

Arif

Kâtip

Âza

Bonguldak

İzmit

Yusuf Ziya

Mustafa

Âza

Âza

Kastamonu

İstanbul

Halid

Ahmed Hamdi

Âza

Ertuğrul

Rasim

REİS — Efendim Mücadelei Milliyeye iştirak etmiyenler hakkındaki 25 Eylül 1339 tarihli Kanunun (b) fıkrasının tefsirine dair Müdafaai Milliye Encümeni mazbatası okundu.

ALİ SÜRURİ Ef. (Karahisarı Şarki) — Reis Bey (b) fıkrası ne imiş, nasıl yazılmıştır? Onu anlıyalım.

REİS — Mazbata okundu efendim.

ALİ SURURİ Ef. (Karahisarı Şarki) — Mazbata okundu ama fıkranın ne gibi işareti havi olduğu malûm değildir. Hiç olmazsa encümen bu ciheti izah etsin.

MÜDAFAAI MİLLİYE ENCÜMENİ MAZBATA MUHARRİRİ ARIF B. (Eskişehir) — Efendim 25 Eylül 1339 tarihli Kanunun üçüncü maddesinin (b) fıkrası şudur: «Berrî ve bahrî mektebi askeriye muallimleri ile idare memurları» (b) fıkrası ile istisna edilmiştir. Bizden hangi mekteplerin ve hangi muallimlerin istisna edileceği ve bunun hangi muallimlere şümulü olduğunu soruyorlar. Bunun üzerine encümenin verdiği karar şudur: Eğer 16 Marttan evvel teşkilâtı mevcudolan mekâtibi askeriyede yine 16 Marttan evvel orada memur olarak bulunuyor idi iseler ve İstanbul'un İdarei milliyeye intikali tarihi olan 1 Teşrinisani 1338 tarihine kadar vazife ve memuriyetlerinde de kalmış iseler bunları istisna ediyoruz, onlara tevzif edilmiş addediyoruz ve bunlar bu fıkradan istifade etmiş addedilecektir. Bunun hilâfına meselâ sonradan o mektebe girmiş veyahut 16 Marttan sonra mektepte iken çıkmış veyahut İstanbul

Hükümetinin yaptığı her hangi bir teşkilâta gitmiş dâhil olmuş bulunanları encümenimiz tavzif suretinde telâkki etmemiştir. Bunlar hakkında kanunun diğer maddelerinde sarahat vardır. O maddeler ahkâmına göre muamele ifa edilecektir. Tefsir bundan ibarettir. Üçüncü madde şudur: «26 Ağustos 1338 tarihine kadar İstanbul'da ve vilâyatı müstahlasada kalmış olan Berrî, bahrî havai ve jandarma sınıflarına mensup erkân, müddeti muayyenei kanuniyesi olan 30 seneyi ve ümera ve zâbitanın ve memurün ve mensubîni askeriye 25 seneyi ikmâl edenlerin bir defaya mahsus olmak üzere rızalarına bakılmaksızın tekaütleri iera edilir.

Âtideki fıkralarda gösterilenler işbu madde ahkâmından müstesnadırlar :

A) Türkiye Bahriye kadrosunu teşkil etmek üzere 1340 bütçesine dâhil olacaklar.

B) Erkâm Harbiyei Umumiye ve Müdafaa-i Milliye vekâletlerince ve Jandarma mensuplarından Dahiliye Vekâleti ve Umum Jandarma Kumandalığına her hangi bir müessesede tavzif veya her hangi bir mahalde hidamatı Milliyede istihdam edildikleri sabit olanlar ve berrî ve bahrî mekâtibi askeriye muallimleriyle idare memurları.

Bizden sorulan yalnız bu idare memurlarıyla muallimlere aittir.

RÜŞTÜ Pş. (Erzurum) — Baytar Mektebinde bulunan bir binbaşısı tekaüde sevk etmişler. Kendisi mütehassis, malûmatlı bir zâbittir. Ne için tekaüde sevk edilmiş?

ARİF B. (Eskişehir) — Bu tefsir mucubince tekaüdetmemeleri icabeder. İhtimal yanlış bir muamele yapılmıştır. Eğer böyle ise muamele tashih edilir. Yani resmî mekteplerden 16 Marttan evvel teşkilâtı mevcudolan mekteplerde muallimlikle devamlı surette kalmış olanları affediyoruz. İstisna ediyoruz. Binaenaleyh bu baytar binbaşısı da bu suretle orada kalmış ve istihdam edilmiş ise şimdi yaptığımız tefsir mucubince ipka edilmesi ve tekaüde sevk edilmemesi icabeder.

ALİ SURİRİ Ef. (Karahisarı Şarki) — Efendim şimdi okuduğumuz üçüncü madde, 1 Ağustos 1338 tarihine kadar İstanbul'da ve sair muayyen mahallerde kalanlar hakkında bir hükmü ifade ediyor. Sonra diyor ki: «Falan, filân fıkralardaki zâbitan bundan müstesnadır»

Şu halde encümeni âliniz, 16 Marttan evvel o hizmette yani mekâtipte müstahdem olup da bir Ağustos'a kadar...

MÜDAFAAI MİLLİYE ENCÜMENİ MAZ-BATA MUHARRİRİ ARİF B. (Eskişehir) — İdarei Milliyeye intikaline kadar.

ALİ SURİRİ Ef. (Devamla) — Bu hizmette devam etmiş. Halbuki ifade ederken buyurdunuz ki «16 Marttan sonra girmişse bu fıkranın hükmüne dâhil olamaz» Halbuki madde öyle değildir. Madde mutlaktır. Binaenaleyh, ister 16 Marttan evvel girmiş olsun, ister sonra girmiş olsun 1 Ağustos 1338 tarihine kadar o fıkranın hükmü mutlakında dâhil olanların istifade etmesi lâzımdır. Böyle kulut ve şurutu, encümeni âliniz, nereden çıkarmıştır? Bu âdeta tefsir mahiyetinden çıkıyor. Kanuni takyid mahiyetini alıyor. Onun da sebebi, zannederim ki mazbatanın taallük ettiği maddenin, Heyeti Celilenizin evvelce kabul ettiği bir usul ve hile, mazbatanın zirine ilâve olunarak âzayı kirama tevdi olunmamasından ileri geliyor.

REİS — Efendim, müsaade buyurursanız bu tabı ve tevzi olunsun. Ruznameye alalım. Sonra müzakere ederiz. (Muvafık sesleri)

2. — *Mâlûlini guzatın terfi ve ikdarı hakkındaki 24 Ağustos 1338 tarihli Kanunun birinci maddesinin tefsirine dair 3/183 numaralı Başvekâlet tezkeresi ve Müdafaa-i Milliye Encümeni mazbatası (Ruznameye)*

3. — *Urfa Mebusu Hüsrev Beyin; 15 Mayıs 1335 tarihinden Millî Ordunun teşekkülüne kadar muhtelif cephelerde ve isyanların iftasında bilfiil yararlıkları görülen ümera ve zâbitanın bir defaya mahsus olmak üzere terfii hakkında kanun teklifi ve Müdafaa-i Milliye Encümeni mazbatası (2/190) (Ruznameye)*

4. — *Dersim Mebusu Feridun Fikri Bey ve Rüfekasının ihtiyat zâbitlerin terfihi hakkında (2/212) numaralı teklifi kanunisi ve Heyeti Vekileye tevdiine dair Müdafaa-i Milliye Encümeni mazbatası.*

REİS — Okunacak.

FERİDUN FİKRİ B. (Dersim) — Reis Bey söz istiyorum.

REİS — Mazbatayı okuyalım da öyle efendim.

FERİDUN FİKRİ B. (Dersim) — Efendim bir mebusun teklif ettiği kanun ya reddedilir ve yahut kabul edilir. Heyeti Vekileye tevdi için bir mesele yoktur, böyle bir şey vârit değildir.

REİS — Efendim evvelâ Müdafaa-i Milliye Encümeni mazbatasını okuyalım, ondan sonra itirazınızı dermeyan edersiniz.

Büyük Millet Meclisi Riyaseti Celilesine

İhtiyat zâbitlerinin harbi âhırde ifa etmiş oldukları hizmet gayri kabili inkâr ise de esbabı âtiye dolayısıyla mumaileyhimin imkân derecesinde tatyibedilmiş olduklarına encümenimiz kaanidir.

1. Mükellefiyeti Askeriye Kanunu mucibince sınıni mükellefiyete dâhil olan her Türk vatana kan borcunu ifaya mecburdur.

2. Mumaliyhimden birçoklarının tahsilleri tevakkuf ve temini istikballeri taahhur etmiş ise de diğer efradı Millet dahi aynı suretle duçar zarar olmuşlardır.

3. Mumaliyhim zâbit rütbe ve maasıyle istihdam olunduklarından diğer efradı millete nazaran ilim ve irfanlarının mükâfatını görmüşlerdir.

Bunlardan maada ordudan hini terhislerinden, üçer, dörder aylık maaş ve tahsisatı fevkalâdeleri de defaten tesviye edilerek hayatı tabiiyelerine rücu esbabı teshil edilmiştir. Bundan başka memuriyeti sabukalarına iade edilmekte ve sinleri ne olursa olsun noksan kalan tahsillerinin ikmaline müsaade olunmaktadır. Kablettherhis müracaat edenlerden tahsilleri ve sicilleri müsaait bulunanlardan birçoğu dahi daimî zâbit olarak orduya ve jandarmaya naklettirilmişlerdir. Vâkı olan diğer metalip ve arzularının tetkik ve müzakeresiyle Encümenimiz kendisini alâkadar görmediğinden işbu teklifi kanununin Heyeti Vekilece nazarı dikkate alınmak üzere arz ve takdimine müttefikan karar verilmiştir.

Müdafaa-i Milliye Encümeni

Reisi	Mazbata Muharriri
Karahisarı Sahib	Eskişehir
Ali	Arif
Kâtip	Âza
	Istanbul
Bulunamadı	Ahmed Hamdi
Âza	Âza
Kastamonu	Ertuğrul
Halid	Rasim

FERİDUN FİKRİ B. (Dersim) — Efendim, ihtiyat zâbitlerinin terfii Heyeti Celilenin ekser âzasınca kabul edilmiştir. Bendeniz müzakere küşadetmemek üzere bu husus hakkında söz söylememek istiyorum. Yalnız bendenizin teklifini Heyeti Vekileye tevdi etmek Müdafaa-i Milliye Encümenine taallûk etmez. Müdafaa-i Milliye Encümeninin kendisine taallûk eden hususat hakkında serd ettiği noktai nazar doğru olabilir. Bendeniz bu husus hakkında esas müzakereye suru' edilmedikçe bir şey söylemek istemem. Bendenizin istirhamım, maddelerin öbür aksamı İktisat, Kavanini Maliye ve Maarif Encümenine taallûk eder. Teklifi kanunimizin, ihtiyat zâbiti arkadaşlarımızla müştereken ve esaslı uzun tetkikata mübteni olarak teklif ettiğimiz kanunun sırasıyle İktisat, Kavanini Maliye ve Maarif encümenlerine havalesini istirham ederim.

SÜLEYMAN SIRRI B. (Bozok) — Efendim bu numanaya kadar olanlar evrakı varidedir. Bu teklifte Meclise evrakı varide meyanında gelmiştir. Encümenlerden gelen mazbatalar reddi mutazammın ise burada okunur, beyhüde yere ruznameyi işgal etmez. Yok reddi mucip değil de bir encümene tevdiine lüzum gösterilmiş ise Meclisi Âli müzakeresini kabul ettiği takdirde iş netice bulur. Bendeniz görüyorum ki, encümenlerden gelen mazbatalar okunuyor. Okunduktan sonra ruznameye alınmadan müzakere ediliyor. Evrakı vârideden olan bu evrak burada müzakere edilir. Şu halde bu, Meclisi Âlinin reyine arz edilir. Kabul ettiği takdirde ruznameye alınır, reddedildiği surette mesele kalmamış olur.

Evrakı vâride ruznameden çıkar, taamül böyledir.

REİS — Mazbata ne reddi ve ne de kabulü mutazammındır. Heyeti Vekileye tevdiini mutazammındır. Onun için Heyeti Âliyenize arz ettik.

FERİDUN FİKRİ B. (Dersim) — Bendeniz teklif sahibi sıfatıyla istirham ediyorum. Teklifi âcizenemi İktisat, Kavanini Maliye ve Maarif encümenlerine havalesini istiyorum.

REİS — Süleyman Sırrı Bey usul hakkında buyuruyorlar ki, evveleminde ruznameye alınıp alınmayacağına dair..

VEHBİ B. (Karesi) — Efendim, ruznameye almaya lüzum yoktur. Encümene havale edilip edilmemesi anlaşıldıktan sonra mevzuubahs olur.

ALİ SURURİ Ef. (Karahisar Şarki) — Reis Beyefendi, sahibi teklifin şu arzusu şayanı is'af olsa gerektir. Çünkü Lâyiha Encümeni şayanı müzakere görerek Heyeti Celileye arz etmiş, Heyeti Celile de Müdafaa-i Milliye Encümenine havale etmiş, Encümen gerçi sarahaten söylemiyor. Anlaşıyor ki, vukubulan teklifin diğer encümenlere taallûku varsa o encümenlere de gitmesi lâzımdır. (Taallûku yoktur, sesleri)

FERİDUN FİKRİ B. (Dersim) — Reis Beyefendi.

REİS — Efendim müsaade buyurunuz rica ederim.

AHMED SÜREYYA B. (Karesi) — Efendim, Feridun Fikri Bey biraderimizin ihtiyat zâbitanının terfihini istihdaf eden bir teklifi kanunisi vardır. Bu teklifi kanuni Lâyiha Encümeninde şayanı müzakere görülmekle Müdafaa-i Milliye Encümenine gitmiştir. Müdafaa-i Milliye Encümeni hiçbir Mecliste ve vukuatta görülmiyen ve Nizamname-i Dahilide yeri, yurdu olmayan bir şey ibda etmiştir. Buna ibda mı, Bid'a mı, yoksa ihdas mı demek lâzımgeleceğinde, ben-deniz, müttehayyirim. Bir teklifi kanununin reddedilmesi lâzımgeleceğini, veyahut reddedilmesi lâzımgeleceğini ve binaenaleyh müzakere edileceğini bir encümen tesbit edebilir. Fakat bu encümen (Heyeti Vekileye gitsin) diyemez. Bunu niçin ve nasıl demiştir? Bu ciheti sorarmı. Saniyen ihtiyat zâbittanının terfihi şu suretle yapılmıştır. Teklifi kanunide yapılan şeylerin tekrar yapılmasının imkânı yoktur. Binaenaleyh (Heyeti Vekileye gitmelidir) sözü, - Ali Süruri Efendi Biraderimizin dedikleri gibi - ret mânasını tazammun ederse de, ret hakkında müzakere cereyan edip Heyeti Umumiyenin kanaat getirmesi lâzımdır. Hiçbir kanun böyle Heyeti Vekileye gidemez. Evvelâ bu usulü bid'a kaldırmalıdır.

REİS — Efendim Müdafaa-i Milliye Encümeni mazbatası; Feridun Fikri Bey tarafından ihtiyat zâbitlerinin terfihi hakkında verilmiş olan lâyihai kanuniyenin Heyeti Vekileye tevdiini mutazammındır. Sahibi teklifi ve diğer rüfeka bunun aidolduğu encümenlerde bir defa daha tetkik olunmasını ileri sürüyorlar. Evvelâ bu teklifi reyi âlinize vaz'edeceğim. Lüzum kalırsa Müdafaa-i Milliye Encümeni mazbatası da reyi âlinize vaz'olunur. Sahibi teklifin teklifi veçhi-

le kanun lâyihasının İktisat, Kavanini Maliye ve Maarif encümenlerine havalesini kabul buyurular lütfen el kaldırsın, (Kabul, ret sesleri) aksini de reyi âlinize arz edeceğim: Kabul buyurmayanlar lütfen el kaldırsın. Kabul edilmiştir efendim.

5. — *İzmir Mebusu Mustafa Rahmi Beyin Yaban domuzlarının itlâfı hakkında (2/186) numaralı teklifi kanunisi ve İktisat Encümeni mazbatası.*

YUSUF AKÇURA B. (İstanbul) — Reis Beyefendi söz istiyorum.

REİS — Buyurun, efendim.

YUSUF AKÇURA B. (İstanbul) — Arkadaşlar mazbata muharriri sıfatıyla İktisat Encümeni namına arz ediyorum : Yaban domuzlarının itlâfı hakkında İzmir Mebusu Mustafa Rahmi Beyin teklifi kanunisi İktisat Encümenince müzakere edilip mazbatası takdim edildi. Meselenin ehemmiyeti ve müstaceliyeti cümle-nince mâlûm olduğuna nazaran bunun ruznameye alınmasını ve müstaceliyetle müzakere edilmesini - çünkü bu yaban domuzlarının ve diğer bâzı hayvanların elyevm birçok yerlerde ziraati tahribettiğini cümlece mâlûm olduğunu arz ederek - rica ederim.

İSMAIL CANBULAT B. (İstanbul) — Efendim alelittlak müstaceliyeti teklif olunan şeylerin aleyhinde söz aldım. Buraya geldim. Biliyorsunuz ki, Meclisimizin ilk müzakeresine başladığımız günden beri hiçbir meseleyi iki defa müzakereye tabi kılmış değiliz. Halbuki aynı zamanda biz müstemir bir Meclisiz. Daima da burada içtima ediyoruz. Daima burada toplanıyoruz ve hiçbir şey iki defa müzakere edilmiyor. Pekâlâ kabul edelim. Bu müstacel tekâlif Meclisi Âliye teklifi kanuni şeklinde gelirken çalışsın, acele edilsin ondan sonra Meclise gelsin. Tam Meclise gelirken, elimize tevzi edilirken hemen bir isticai teklifine mâruz oluyoruz. Onun için rica ederim, bu Mecliste her şey müstacelen müzakere edilsin, fakat bu isticai daha evvelki maddelere munhasır kalsın ve ondan sonra mevad bize geldiği vakitte bir iki gün tetkik edelim. Tetkikatımıza vakit kalmıyor. Esaslı olarak tetkik edelim. Sonra ufak tefek hatalar etmiş olacağız. Bunları tamir için elimizde başka çaremiz yoktur. Daha etraflı düşünelim ve

istical işlerini daha evvel dediğim gibi encümenlerde tatbik edelim ve daha evvel nazarı dikkate alalım.

SÜLEYMAN SIRRI B. (Bozok) — Efendim Meclisi Âli birkaç gün evvel bu gibi mesailin müzakeresi için bir karar ittihaz etmiştir.

YUSUF AKÇURA B. (İstanbul) — Efendim, İsmail Canbulat Beyin umumi surette meseleyi mevzuubahsetmesi, bendenizin encümen namına olan teklifime zannediyorum ki, mugayeret teşkil etmiyecektir. Çünkü biz bunu bir defa daha evvel müstaceliyetle müzakereye çalıştık. Verilen teklifi kanunileri, hattâ yekdiğerini mütaakıp birkaç gün içtima ederekten intaca sâ-y ettik. Ondan sonra teklifimiz, derhal surada müzakere edilsin demek değildir. De-

mek istiyoruz ki, müstacel ruznameye alınsın ve müstaceliyetle müzakere edilsin. Ruznameye alınırken tabı ve tevzi edilecektir ve mesele mahiyeti esasıyeyi haiz değildir. Ameli bir iştir. Domuzların tahribatı her tarafta malûm bir şeydir. Bunu kabul ederek bir kanun haline koyduktan sonra biran evvel bu tahribatın önüne geçelim diyorum.

REİS — Efendim İktisat Encümeni yaban domuzlarının itlâfı hakkındaki teklifi kanunun müstacel ruznameye alınmasını ve müstacelen müzakeresini teklif ediyor. O teklifi reyi âlinize vaz'edeceğim. Bu kanun teklifinin müstacelen müzakeresine taraftar olan rüfeka lûtfen el kaldırsın. Aksini reyi âlinize vaz'edeceğim. Kabul etmeyenler lûtfen el kaldırsın. Kabul edilmiştir efendim.

4. — ÂZAYI KIRAM MUAMELÂTI

1. — *Amasya Mebusluğuna intihabolunan Veysi Beyzade Nafiz Beyin mazbatai intihabiyesi*

REİS — Aidolduğu şubeye havale olunacaktır.

Takrirler

1. — *Ankara Mebusu İhsan Beyin Ankara - Sivas hattı üzerinde bulunan Irmak istasyonundan Kalecik kasabasına bir dekovil hattı temdidine dair temenni takriri (4/104) (Başvekâlete)*

2. — SUALLER VE CEVAPLAR

2. — *Eskişehir Mebusu Arif Beyin, Mücadelei Milliyeye iştirak etmeyen zâbitan hakkındaki Kanunun süveri tatbikiyesine ve Terfi Kanunu ile hizmeti fiiliyei askeriyenin tenkisine dair Kanunun ne vakit Meclise verileceği hakkında sualine Müdafaa-i Milliyeye Vekili Kâzım Paşanın şifahi cevabı (6/53)*

T. B. M. Meclisi Riyaseti Celilesine

Müdafaa-i Milliyeye Vekili Paşa Hazretlerinden atideki suallerime şifahen cevap verilmesini rica ederim.

1. Mücadelei Milliyeye iştirak etmeyen erkân, ümera ve zâbitan hakkında yapılacak muameleyi natik 25 Eylül 1339 tarihli Kanunun birinci maddesinde muharrer (Heyeti mahsusa) kimlerden müteşekkildir ve ne zaman ifayı vazifeye başlamışlardır.

2. Askerî Terfi Kanunu.

3. Hizmeti fiiliyei askeriyenin tenkisine dair teklifi kanuni ne zaman Meclisi Âliye tak-

dim kılınacaktır.

Eskişehir
Mehmed Arif

MÜDAFAA-I MİLLİYE VEKİLİ KÂZİM PŞ. (Karesi) — Efendim, Arif Beyefendinin üç suali vardır. Birisi Mücadelei Milliyeye iştirak etmeyen erkân, ümera ve zâbitan hakkında yapılacak muameleye dair olan Kanunun tatbiki için bir heyeti mahsusa teşekkül etmiş midir ve bu heyetin kimlerden müteşekkil olduğunu soruyorlar. Heyet Miralay Derviş Beyin Riyasetinde olarak Miralay Osman Bey, Kaymakam Şevki Bey, Kaymakam Hafız Halid Bey, Kaymakam Mehmed Bey, Jandarma Binbaşısı Remzi Bey, Korvet Kaptanı Necib Bey, Yüzbaşı Ferid Efendi, Mülâzimievvel Yaşar Efendi, Mülâzimievvel Sabri Efendi, Mülâzimievvel Tevfik Efendi, bunlardan ibarettir ve 27.10.1339 da Bursa'da ifayı vazifeye başlamışlardır. Bütün muamelât oraya devredilmiştir. İcabedenler hakkında hükümlerini veriyorlar. Şimdiye ka-

dar epeyce zâbitan hakkında ittihazı karar etmişlerdir. Vazifeye devam etmektedirler.

İkincisi; Askerî Terfi Kanunu. Efendim, daha esaslı terfi kanunu olmak üzere elimizde henüz bir şey mevcut değildir. Düsturu askerî vardır. Elyevm mer'î olan Terfi Kanunu budur. Birkaç maddeden ibaret en eski bir kanundur. Bundan başka Tasfiye Kanunu ve Tekâüt, İstifa Kanununa birtakım zeyillerle bâzı mevad müteferri bir surette ilâve edilmiş ise de esaslı bir terfi kanunu pek lüzumlu olduğundan daha geçen sene Müdafaai Milliye Vekâletince bütün kıtaata, alay kumandanlarına varıncaya kadar böyle bir kanun proje halinde tevzi edilmişti. Ve kendilerinin mütalâaları talebedilmişti. Bütün kıtaattan alay kumandanlarına varıncaya kadar bu projeyi alanlar beyanı mütalâa ettiler ve mütalâalarını projelerle beraber vekâlete iade ettiler. Vekâlet, bunu tetkik etti. Daha bitmek için sekiz, on maddesi kalmıştır. Bu ayın onbeş-yirminci gününe kadar bunun tanzimi ile Meclisi Âliye takdim edebileceğimizi ümid ediyorum. Şimdi 7 - 8 maddesi kalmıştır, çok bir şey değildir. Arz ettiğim gibi bu kanun çıktıktan sonra zâbitanın terfileri daha mazbut ve muntazam surette cereyan eder.

Üçüncü soru; Hizmeti Fiiliyei Askeriyenin Tenkisi hakkındaki Kanun. Bunu vekâlet 29 Teşrinisanide tanzim etti ve Heyeti Vekileye takdim etti. Heyeti Vekile de bu teklifi aynen kabul etti. Zannedirim Meclisi Âliye takdim etmiştir. Her halde bu da yakın zamanda müzakere olunur ve intacedilir. Bu suretle Arif Beyefendinin üç sorusuna cevap veriyorum.

ARİF B. (Eskişehir) — Efendim 29 . 10 . 1339 tarihli Kanunun birinci maddesinde, Harekâtı Milliye aleyhindeki teşkilâta dâhil olan ve münteriden çalışan erkân, ümera ve zâbitan hakkında tahkikat icra etmek üzere bir heyeti mahsusaya teşkiline karar verildiği malûmuâlinizdir. Bu heyeti mahsusaya bendeniz çok ehemmiyet verdim efendim. Sebebi, onlar birçok erkân, ümera ve zâbitanın hayatı askeriyesine hâtime çekecek mühim kararlar ittihaz edeceklerdir ve derhâttir buyurursunuz bu heyetin evvelâ Divanı Harb şeklinde yapılması arzu edilmişti. Nihayet heyeti mahsusaya haline inkılâbetmiştir. Arz etmek istediğim mühim kararlar verebilecek olan bu heyette hiç olmazsa hukuktan, cezadan, usulü

muhakemattan anlar bir iki zatın bulunması iktiza eder. Bendeniz bu heyetin şahsiyetleri hakkında bir söz söylemeye cesaret edemem. Hepsi hakkında hürmeti mahsusam vardır. Yalnız teşkilât hakkında söylüyorum. Bendenizce bu, tamamen kanaatbahş bir şekilde değildir. Sebebi, evvelce de arz ettiğim gibi, bunların içinde hukuktan, usulü muhakemattan anlar hiç olmazsa iki üç zatın bulunması lâzımdır. Çünkü bu heyet birçok erkân, ümera ve zâbitan haklarında hayatı askeriyelerini kökünden kesecek mühim kararlar ittihaz edecektir. Bu noktayı nazardan Paşa Hazretlerinden istirham ediyorum. Böyle birtakım mülâzım, yüzbaşı ve saireyi buraya dolduracaklarına bunların yerine hukuktan, cezadan anlar ve iyi kararlar verebilecek birkaç zatın ilâvesini temin buyururlarsa kendilerine arzı teşekkür ederim. Sonra efendim, bilhassa bu heyetin reisi nazarı dikkati calıptır. Çünkü, bu heyet aynı zamanda birçok paşaları da istievabedecektir. Halbuki heyetin reisi miralaydır. Bu, bizim usulü askeriyemize göre pek muvafık bir şekil değildir. Böyle bir heyeti mahsusanın reisi hiç olmazsa paşa olmak lâzımgelir.

TUNALI HİLMİ B. (Zonguldak) — Demokrasi militeri mi yapıyorsunuz?

ARİF B. (Devamla) — Bu heyetin reisi aynı zamanda fırka kumandanıdır. Fırka kumandanının birçok mühim ve esaslı vazifeleri vardır. Vazaifi asliyesini ihmal ederek mütemadiyen bu heyeti mahsusada işgal edemez. Binaenaleyh bu heyetin başına reis olarak vazifesi daha az olan ve rütbesi paşaları istievaba müsaidolan bir zatı tayin ederlerse daha muvafık olur zannediyorum.

RASİH Ef. (Antalya) — Bu hisse iştirak etmeyiz, Arif Bey! Vazifedir. Vazifeyi bir yüzbaşı da görür. Onun karşısında bir paşa da durabilir.

ARİF B. (Devamla) — Sonra efendim, bu heyeti mahsusanın Bursa'da olması da bendenizce muvafık değildir. Çünkü birçok zevat oraya gidip gelecek, birçok müşkülâta mâruz kalacaklardır. Hususiyâ bu heyetin yapacağı tetkikatın ekserisi İstanbul zâbitanına aittir. Ordudan pek azdır. Bu noktayı nazardan bu heyet ya İstanbul'da olmalıdır veyahut İzmit'te bulunmalıdır. Şimendifer üzerinde bulunmalıdır ki, müşkülâta mâruz kalınmasın ve bu tetkikat süratle intacedilebilsin. Birinci soru hakkındaki mâruzatım bundan ibarettir.

İkinci mesele terfi meselesi. Bu lâyihamın 20 Kânunuevvelde geleceğini Paşa Hazretleri vâit buyurdular. Bundan dolayı kendilerine teşekkür ederim.

Üçüncü sualime aidolan lâyihai kanuniye de Meclisi Âliye gelmiş. Bunun için ayrıca izahatta bulunmaya lüzum görmüyorum.

AHMED MAHIR Ef. (Kastamonu) — Bu heyeti mahsusa askere munhasır değildir.

REİS — Paşa Hazretleri. Bir mütalâanız var mı?

MÜDAFAAİ MİLLİYE VEKİLİ KÂZİM Pş. — Hayır efendim.

3. — *Dersim Mebusu Feridun Fikri Beyin, Adliye Vekâletince yapılmış olan müstantıklık imtihanı evrakının tesrii intacı hususunda ne düşünüldüğüne dair sualine Adliye Vekili Seyid Beyin şifahi cevabı (6/58)*

REİS — Feridun Fikri Beyin sualini okuyoruz :

Riyaseti Celileye

Adliye Vekâletince yapılmış olan müstantıklık imtihanına birçok namzet iştirak etmiş ise de bunlara ait evrak aylardan beri vekâlette bilâatetik durmaktadır. İşbu evrakın tesrii intacı için Adliye Vekâletinin artık bir tedbir ittihaz etmesi ve her neye mütevakkıf ise ona tevessül etmesi lâzımeden olduğundan bu hususta Vekili müşarünileyh Seyid Beyefendinin ne düşündüklerini kendilerinden sual ve şifahen cevap itasını talebederim.

Dersim

Feridun Fikri

ADLIYE VEKİLİ SEYİD B. (İzmir) — Efendim evvelemerde şu noktayı arz edeyim ki, benim üzerinde evrakı imtihaniyenin tesrii intacı mecburiyeti yoktur. İstersem evrakı imtihaniyeyi tesri ederim, istemezsem tesri etmem. (Ne demek, sesleri) Arz edeyim efendim. Müstantık imtihanına girmek, müstantıklığa tâlib olmak hiçbir talebenin hakkı değildir. Ben, yani Adliye Vekâleti Mektebi Hukuk mezunları meyanından müstantıklığa tâyin edecek bir zat bulamazsa o vakit bilzıtırır, bilmeceburiyet imtihan açar. İmtihana talibolanlar imtihana girerler. İmtihani kazananları tesbit ettiğim yerlere tâyin ederim. Bu zarurete binaen Ad-

liye Vekâletine bu mezuniyet, bu salâhiyet verilmiştir. Adliye Vekâleti, evrakı imtihaniyeyi ve her imtihana girmek isteyenleri imtihan etmeye mecbur değildir. İkiyüz evrakı imtihaniye gelmiş. Selefim zamanında her tarafa tamim edilmiş, müstantıklık imtihanına talibolanlar girsınler denilmiş, girmişler ve peyderpey evrakı imtihaniye gelmiş, el'an da geliyor. Bir defa bu evrakı imtihaniyeyi tetkik edip numara atmak için elde bulunan Kanunname bize büyük bir müşkülât gösteriyor. O da, şudur: Kanun, bu evrakı imtihaniyeyi tetkik edip numara atacak heyeti mümeyyize beş kişi olacaktır. Bunlardan ikisi Mektebi Hukuk müderrisi olacaktır diyor. Bu kanun Adliye Vekâleti İstanbul'da iken yapıldığından ve şimdi ise Mektebi Hukuk İstanbul'da olduğundan, Mektebi Hukuk müderrislerinden iki zatı bu heyeti mümeyyize meyanında bulundurmak imkânı olmuyordu. Teşekkür olunur ki Meclisi Millimiz içerisinde müderris beyler vardır. Kendilerinden bu heyeti mümeyyizeye dâhil olarak hicolmazsa haftada iki gün Adliye Vekâletine gelip diğer rüfekasiyle birlikte teşkil edecekleri heyeti mümeyyizenin riyasetini alarak bu evrakı imtihaniyeyi tetkik ve lâzımgelen numarayı atmalarını rica ettim. Adliye Encümeni Reisi Yusuf Kemal Beyefendiye ve mebus sıfatıyla bu heyette bulunup numara atması için Şeriye Vekili Efendi Hazretlerine rica ettim. Kendilerine çok teşekkür ederim kabul buyurdular. Şimdiye kadar 50 - 60 evrakı imtihaniyeyi tetkik ettiler ve numaralarını attılar. İçlerinde hakikaten iyi imtihan veren efendiler vardır. Fakat efendiler! İmtihan kâğıtlarına «Bu sual müstağ-nii cevaptır. Cevap yazmaya lüzum görülmemiştir» gibi yazanlar da vardır. Sonra bu müstantıklık imtihanına girmiş olan efendiler; zannediyorlar ki bu evrakı imtihaniye burada tetkik edilir edilmez kendisinin imtihanında muvaffak olduğu tebliğ edilir edilmez behemehal kendilerini bir memuriyete tâyin edeceğiz ve bunu böyle telâkki ederek bizden memuriyet istemiye kalkıyorlar. Halbuki efendiler. Öyle değildir. Adliye Vekâletinin müstahtıklık imtihanında kazanmış olan bir efendiye behemehal, bir memuriyete tâyin etmek mecburiyeti yoktur. Vekâlet kendi ihtiyacına binaen, yirmi tane midir, otuz tane midir ne kadarsa müstantıklığa ehliyeti olanları o münhalâta tâyin edecek, kıdemli bu-

lunan başka bir kimse yoksa o münhallâta tâyin edecek. Mahallî erkânı adliyesi meyanında tâyin edilecek kimse yoksa açıktan tâyin etmek mecburiyeti, ıztırarı hâsıl olmuş ise o vakit tâyin edilecektir. Yoksa imtihanı kazanmıştır diye behemehal ondan evvel bir başkâtip dururken veyahut bir âza mülâzimi mevcut iken, ondan evvel imtihan vermiş veyahut Mektebi Hukuktan mezun bulunan zevat dururken bunları bırakıp da yeni imtihanı kazanmış olan efendiyi Adliye Vekâleti tâyin etmez. Ettiği takdirde diğerlerinin hukukunu gasbetmiş olur ve onlar da Adliye Vekâletine lânet ederler. (Doğru sesleri) Biz mücerret bir suhulet olsun diye bu gençleri - bu imtihana girenler bilmiyorum genç midirler / yaşlı mıdır - onların kesiri şevkini mucibolmasın diye bugün Yusuf Kemal Beyefendinin lûtfıyla evvelece de dediğim gibi evrakı imtihanıyeleri tetkik olunuyor. Şüphesiz hariçten gelip Heyeti Mümeyyize meyanına dâhil olacak bir zat akşama kadar o işle meşgul olamaz. Nihayet, nihayet lütfederse iki saat veyahut üç saat meşgul olacağı tabiidir. Sonra, vekâletin erkânı memurîni tarafından tâyin edilmiş olan üç zatta kendi dairei hususiyelerinin işlerini görmeye mecburdurlar. Bittabi kendi dairesinin umur ve hususunu tatil edip de sırf evrakı imtihanıye ile işğal edemez. Onun içindir ki biraz ağır gidiyor. Fakat tetkikatı lâzime devam ediyor. İşlerinden mümkün olduğu kadar güzüde efendileri seçiyorlar bu itibarla 40 - 50 kadar müstantıklık liyakatini kesbetmiş efendiler vardır. Onların arzu edecekleri münhalâta, tâlip kidedli kimse yoksa arz ettiğim gibi tabii tâyin olunurlar. O evrakı imtihanıyeye behemehal bir numara atınız ve behemehal çıkarınız demeye Adliye Vekâletince bir mecburiyet yoktur. Çünkü bu, ıztırara binaen yapılmış bir imtihan, bir cevazdan ibarettir (Kâfi sesleri)

FERİDUN FIKRİ B. (Dersim) — Efendim Seyid Beyefendi Hazretleri bendenizin sualimi biraz başka türlü gösterdiler. Bendenizin maksadım Adliye Vekâletince bir müstantıklık imtihanı açılmış tabii bir lüzum vardı ki o imtihan açılmıştır.

RASİH Ef. (Antalya) — Birçok yerlerden de imtihana girmişlerdir.

FERİDUN FIKRİ B. (Devamla) — Heyeti Celilenizce de malûmdur zannederim, birçok yer-

lerden imtihana girmişler, olabilir, bir çoklarının ehliyeti ve iktidarları olabilir, olabilir ki hiçbirisinin iktidarı yoktur. Veyahut hepsinin iktidarı vardır. Mesele bu değildir. Devairi Devletten bir tanesi halka karşı bir imtihan küşadediyor, ben bu imtihanda kazanmış mıyım, kazanmamış mıyım bana bunu biran evvel söylemelidirler. İmtihana girmiş her hangi bir fert leyti leade kalmamalıdır. Eğer bizim devairimiz açmış olduğu bir imtihanın evrakını böyle aylarca sürüncemede bırakırsa, yeni idarenin eski idareden farkı ne olur? Biz yeni idaremizin Muhterem Adliye Vekilinden bu imtihanın tesrii intacı için ne yapılmak mümkünse ona tevessül buyurmalarını rica ederiz.

Müderis bulmak meselesine gelince: Bunun için de imali fikir etmek tabii vekâleti celileyi ihraz eden zatı muhteremin vazifesidir. Bendenizin dediğim şu imtihanda muvaffak olmuş, olmamış, bu mesele bahsi âhar. Fakat verilmiş olan evrakı imtihanıye biran evvel çıkarılmalıdır. (Doğru sesleri) Bu cihet de teemmül olunmalıdır değil mi efendim? Sonra müstantıkların tâyini hakkında imtihana girenlerin hepsi kazanırsa, hepsi müstantıklığa tâyin olunsunlar gibi takririmizde bir fikir dermeyan etmedik. Vekil Beyefendinin mütalâaları vârittir. Tabii muvaffak olmuşlar, yer açık değilse bittabi tâyin olunmazlar. Fakat müstantıklık payesini ihraz etmiş olurlar ve bu imtihana da onun için girmişlerdir. Bendenizin sualimden maksadım meselenin biran evvel intacedilmesi ve bu kabîl muamelâtı idariye vukua geldiği zaman bunlar da sürat esasının takibedilmesidir. (Pekâlâ sesleri)

REİS — Efendim bugün müstacel ruznameye dâhil olmıyan mevad müzakere edilecektir. Binaenaleyh Nizamnamei Dahilinin 8 ve 12 nei maddelerinin tâdiline dair 2/23 numaralı teklifi kanununun reddi hakkında Nizamnamei Dahili Encümeni mazbatası müzakere edilecektir.

NECİB B. (Mardin) — Reis Bey affı umumî hakkında bir takririm vardır.

REİS — Gelecek içtimada okutacağım efendim.

SABRİ B. (Saruhan) — Efendim bendeniz altmei madde hakkında mâruzatta bulunmıyacağım. Bugünkü ruznamesinin heyeti umumiyesi hakkında Heyeti Muhteremenizden küçük bir istir-

hamda bulunacağım; Mâlûmu ihsanınız bugünkü ruznamemizin sebebi tertibi çok zamandan beri ruznamemize girmiş ve tabedilerek tevzi edilmiş olan evrakın biran evvel tetkikatını ikmal etmek ve bahusus mevcudolan kanunların bâzı maddelerinin tadiline dair olan numaraları biran evvel çıkarmaktadır. Bunun için Heyeti Muhteremenizden istirham ediyorum. Bu, istirhamım ruznamede mevcudolup bugün müzakere edilecek olan bu gibi mevaddın müstacelen müzakeresini tahtı karara alarak bir daha ruznameye ithal ile sürüncemede bırakılmamasını teminden ibarettir. Bu hususta Riyasete bir de takrir teklif ettim.

2. Saruhan Mebusu Hayri Beyin; Ruznamedeki onyedinci maddenin müstacelen müzakeresine dair takrir.

REİS — Efendim Saruhan Mebusu Sabri Beyin bugünkü ruzname hakkında bir takrirleri vardır. Heyeti Celilenize arz ediyorum:

Riyaseti Celileye

10. Bugünkü ruznamede 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 19, 20, 21, 23, 24 numaralarda mukayyet teklif ve levayihî kanuniyenin müstacelen müzakeresini teklif ve rica eylerim efendim.

Saruhan
Mohmed Sabri

ALİ SURURİ Ef. (Karahisari Şarki) — Reis Bey zannediyorum ki Sabri Beyefendinin bu tekliflerinden maksadı, bu kanunun iki defa müzakere edilmemesidir. Büyük Millet Meclisi Birinci devrei intihabiye zarfında iki defa müzakere usulünü fiilen lağvetmiştir. Şu halde bu noktai nazardan teklif sayanı kabuldür.

MUSA KÂZİM Ef. (Konya) — Efendim iki defa müzakere usulü nizamnamede sârih ve bâkidir, caridir. Ancak müstaceliyetle ve bir defa müzakere edilmesi için kararı mahsus verilirse onlar bir defa müzakereye tâbi tutulur. Meclisi Âli fiilen böyle bir şeyi ilga etmiş değildir. Binaenaleyh nizamnamenin hükmü caridir. Lâyihai kanuniyeler iki defa müzakereye tâbidir, birisinde basit geçer.

ALİ SURURİ Ef. (Karahisari Şarki) — Musa Kâzım Efendi hazretlerinden sorarım, Nevahi Kanunundan başka hangi kanunu Meclis, birinci

devrei intihabiyede, iki defa müzakere etmiştir? İstical kararı vermediği halde bir defa müzakere ile iktifa etmiştir. Yüzlere misali vardır. Evet, bu itibarla teklif, sayanı kabuldür.

MUSA KÂZİM Ef. (Konya) — Hepsinde müstaceliyet kararı vardır. Ancak bazan takdimen müzakere kararı, müstaceliyet kararı mahiyetinde telâkki edilerek bir müzakere ile hataen iktifa edildi, vâkidir. Yani, bu maddenin diğer bir maddeye takdimen ve tercihan müzakeresi müstaceliyetle müzakeresi gibi telâkki edilerek hata olarak bir defa müzakere ile iktifa edilmiştir. Yoksa bu usul ilga edilmiş değildir.

RECEB B. (Kütahya) — Efendim, bir defa müzakere ile iktifa için istical kararı almak lüzumu yalnız kanunlara münhasırdır. Bu buyduğumuz rakamlar içinde kanun olmıyanlar da vardır. Bu dermeyan olunan mevad için, istical kararı istihsaline lüzumu olmıyanlar için istical kararı almak külfeti fazla olur zannederim.

SABRİ B. (Saruhan) — Gerek teklifi kanuni şeklinde olsun, gerek lâyihai kanuniye şeklinde veya sair şekilde olsun, bunlar için istical kararı almak nizamname ahkâmındandır. Bu itibarla bendenizin takririmde arz ettiğim iki defa müzakereye tabi olan mesail hakkında gerek Musa Kâzım Efendi Hazretleri gerekse Ali Süruri Efendi Hazretleri yekdiğerinin beyanatını nakzederek Heyeti Celilenizi tenvir etmişlerdir. Onun için zannederim ki, Heyeti Muhteremeniz bunu lütfen kabul buyurunlar. Takririmin reye vaz'ını istirham ederim.

ŞÜKRÜ KAYA B. (Menteşe) — Müstacel müzakeratta bir defa müzakere asıldır. Bilhassa bizim gibi tek meclislerde. Binaenaleyh her müzakere iki defa olmalıdır ki, bilâhara tefsire hacet kalmasın.

REİS — Sabri Beyefendinin teklifi altıncı maddeyi teşkil eden bir Dahiliye Encümeni mazbatasıdır. Kütahya Mebusu Cemil Bey bâzı tetkâlifi kanuniyenin reddine dair bir mazbatadan ibarettir. Yedinci maddedeki encümen mazbatası da reddi mutazammındır. Binaenaleyh diğerleri de böyle olmak lâzımgelir. Tetkik etmedim. Her halde tetkik ederim. Sabri Beyin teklifini reye vaz'edeceğim. Bugünkü ruznamede 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 19, 20, 21, 23, 24 numaralarda mukayyet tekâlif veya levayihî ka-

nuniyenin müstacelen müzakeresini kabul edenler lütfen ellerini kaldırsın. Aksini reye vaz'edi-

yorum. Kabul etmeyenler lütfen ellerini kaldırsın. Kabul edilmemiştir.

5. — MÜZAKERE EDİLEN MEVAD

1. — *Kütahya (sabık) Mebusu Cemil Beyin, Nizamnamei Dahilinin sekiz ve onikinci maddelerinin tadiline dair (2/23) numaralı tetkifi kanununun reddi hakkında Nizamnamei Dahilî Encümeni mazbatası*

Riyaseti Celileye

Hülâsa : Nizamnamei Dahilinin sekiz ve onikinci maddelerinin tadili hakkında.

Büyük Millet Meclisi hem icrai ve hem teşriî hâkimiyetleri şahsı mânevisinde cemetmiş bir Meclisi Fevkalâde olduğu için yalnız teşri itibarıyla elde bulunan ve İstanbul Meclisi Mebusanına munhasır olan Nizamnamei Dahilî mevadının meclisimizin her şeyinde mabihüttatbik olamayacağı kanaatindeyim.

Bunlardan göze çarpan en birineisi eldeki Nizamnamei Dahilinin sekizinci maddesi mucibince her sene kur'a ile âzayı mevcudenin beş şubeden tefrik olunması ve nizamnamei mezkûrun onikinci maddesi mucibince yine her sene şubeler intihabı ile daimî encümenlerin değiştirilmesi meselesidir.

Meclisi Âlinin müstemir bir meslis olmasına göre gerek şubelerin, gerek daimi encümenlerin her sene tebdilinde bendeniz fâideden ziyade berveği ati mahaziri görüyorum. O da gerek icabı hal ve zaman ve gerek mütavali mezuniyetler, memuriyetler dolayısıyla şubeler ve encümenler reislerinin sık sık değişmesine rağmen şubeler ve encümenler envayı müşkülât içerisinde Meclisten kendilerine havale olunan birtakım evrakı mühimmeyi tamam kavriyarak intacedecekleri bir sırada yeni senenin vürudu ve şubelerin, encümenlerin tadili sebebiyle yerine ikatim olan yeni şube ve yeni encümenlerin toplanıp da intihaplarını yapmaya değin bittabi kıymettar olan bir hayli müddetin kaybedilmesi ve sabık şube ve encümenlerden müdevver evrak hakkında yeni-baştan tetkikat icrasına mecburiyet hâsıl olması ve bu suretle de yine birçok kıymetli zamanların fevt edilmesi meseleleridir ki her

halde şayanı dikkattir zannediyor. Binaenaleyh kanaatimce mühim addeylediğim şu müruzatımı Heyeti Celileniz nazarı dikkate alırsa İstanbul Mebusu Meclisani Nizamnamei Dahilîsinin sekizinci ve on ikinci maddelerinin tadili talebinden ibaret olan berveği ati tetkiflerimin müstaceliyetle müzakere ve kabulünü rica ederim.

23 Şubat 1338
Kütahya
Cemil

Sekizinci maddenin şekli muaddeli berveği ati abidir :

Müstemir olan Büyük Millet Meclisinde her sene ikinci Reis ile reisvekillerinin ve kâtiplerin intihabı teccidolunursa da bâkura beş kısma tefrik olunan şubelerin müddeti meclisin bidayeti içtimandan ikmali müddetine kadar devam eder. Her şube, beşinci maddede tâyin olunan usule tefikan bir reis bir kâtip intihabeder. Şubelerde âzayı mevcudenin sülüsü toplanmadıkça reye müracaat olunamaz. Meşgul olan heyeti vekile âzasiyle gaybubet eden mezunlar, kumandanlar,, sefirler âzayı mevcudeden addolunamazlar.

12 nei maddenin şekli muaddeli

İçtimanın bidayetinde memuriyetleri Meclisin hitamı müddetine değin devam etmek ve âzası şubelerce intihabolunmak üzere on beşer âzadan mürekkep berveği ati 18 daimi encümen teşkil olunur. İstida, iktisat, Defteri Hakani ve envalı gayrimenkule, posta telgraf telefon ve ticaret, sanayi ve rusumat, hariciye, dahiliye, sıhhiye, adliye, müdafaai milliye, şer'îye ve evkaf kavanini maliye, muvazenei maliye, lâyiha, maarif, nafia, irşad, kanunu esasi.

Riyaseti Celileye

Nizamnamei Dahilinin 12 nei maddesi mucibince teşkil olunan on altı encümenenden lâyiha, kavanini maliye, defteri hakani ve envalı gayrimenkule, posta ve telgraf telefon, ticaret, sanayi, rusumat encümenleri rüfekadan on beşer zatı işgal eyleyecek kadar haizi ehemmiyet

olmadığından bence zayıftır. Erkânı Harbiyei Umumiye ile Müdafaai Milliyeyi bir tuttuğumuz takdirde mevcudolan on vekâlete karşı on encümen kâfidir. Onlar da şunlardır. Dahiliye Vekâletine karşı (Dahiliye), Hariciyeye karşı (Hariciye), Adliyeye karşı (Adliye), Orman Maa-din, Ziraat Mukabili İktisada karşı (İktisat), Müdafaai Milliye ve Erkânı Harbiyei umumi-yeye karşı (Müdafaai Milliye) Sıhhiye ve Muaveneti İctimaiyeye karşı (Şihhiye), Maarife karşı (Maarif), Maliyeye (Muvazenei Maliye, Şer'iyeye (Şer'iyeye ve Evkaf) Nafiaya karşı (Nafia) encümenleri vâfi ve binaenaleyh defteri hakani ve emvali, gayrimenkule ile posta ve telgraf ve telefon işlerini dâhiliye, kavanini maliye ve rüsumatın muvazenei maliyeye, ticaret ve sanayiın İktisat Encümenle-rine aidiyeti bedihi idiğine ve yalnız hiçbir vekâletle alâkası olmayan istida encümeninin ipkası ve kavanini maliye ile Kanunu Esasi Encümenleri yerine bir Tetkiki Kavanin Encümeni teşkili ve İrsat Encümeninin de Şer'iyeye Encümenine kalbi daha muhtasar ve daha müfit neticeler verir kanaatinde bulunduğumdan münasip ise encümenlerin bu suretle on ikkiye tenzili ve on ikinci maddenin bu suretle ta-dilini teklif eylerim.

6 . 3 . 1338

Kütahya
Cemil

Lâyiha Encümeni mazbatası

Nizamnamei Dahilinin sekizinci ve on ikinci maddelerinin tadili lüzumuna dair Kütahya Mebusu Cemil Beyin Encümenimize muhavvel teklifi şayanı müzakere görülmüş ve Kanunu Esasi Encümenince derdesti müzakere bulunan lâyiha ile tevhid edilmek üzere mezkûr encümenine havalesi tezekkür kılınmıştır.

Lâyiha Encümeni Reisi	Mazbata muharriri
Lazistan	Yozgad
Esad	Süleyman Sırrı
Kâtip	Âza
Ertuğrul	Isparta
Necib	Tahir
Âza	Âza
Ruşen	Ergani
	Emin

Nizamnamei Dahilî Encümeni

Karar

10

17 . 11 . 1339

Nizamnamei Dahilî Encümeni Mazbatası

Riyaseti Celileye

Sabık Kütahya Mebusu Cemil Bey tarafından verilir Lâyiha Encümenince şayanı müzakere görülerek Encümenimize havaile buyurulan ve Nizamnamei Dahilinin 8 ve 12 nci maddelerinin tadiline mütedair olan 23 Şubat 1339 tarihli ve yine mumaileyh tarafından kezalik 12 nci maddenin tadiline dair bulunan 6.3.1338 tarihli iki karta teklif yekdiğeriyle alâkadar olduğu için birleştirilerek tetkik ve müzakere olundu. Nizamnamei Dahilinin sekizinci maddesine aidolan birinci teklifin münderecatı: Her sene tefriki tevdidolunagelmekte bulunan şubelerin bir devrei intihabiye için tefrik olunarak her sene tebdil edilmesi ve meşgul olan Heyeti Vekile âzalarıyla gaybubet eden mezün kumandanlar ve süferanın adedi mürettepten tenzili ve on ikinci maddeye aidolan tadil müfadiş kezalik encümenlerin dahi bir devrei intihabiye için intihabolunarak her sene teccidine lüzum olmadığı ve mevcut encümenlere ilâveten ayrıca Ticaret ve sanayi ve Rûsumat Encümeni ilâvesi talebinden ibarettir.

İkinci takrirden dahi 12 nci maddenin tadiline mütedair ve fakat birinci teklife münakız olarak lâyiha Kavanini Maliye, Emvali Gayrimenkule, Posta ve Telgraf ve Telefon ve Ticaret ve Sanayi ve Rûsumat encümenlerinin zait olduğundan il-gaları talebinden ibarettir.

Keyfiyet ariz ve amik tetkik ve müzakere olundukta evveleminde gerek şubelerin ve gerek encümenlerin her sene teccidinde ve ezcümle encümenlerin ihtisas encümeni olmak dolayısıyla devrei intihabiyenin bidayetinde âzaların yekdiğeri meslek ve ihtisaslarını tanıtamamak yüzünden husule gelmesi zaruri bulunan isabetsizliğin devrei intihabiyenin müteakıp senelerinde ıslahı ve erbabi ihtisastan münavebe tarikiyle daha ziyade temini istifade edileceği derkâr olduğundan teklifi vâkı veğhile encümenlerin bütün bir devrei intihabiye için intihabedilmesine ve binaenaleyh Nizamnamei Dahilinin onikinci mad-

desinin bu noktada tadiline asla lüzum görülmemiştir. Encümenlerin her sene tecdidi esası kabul edildikten sonra encümenleri intihabedecek olan subelerin dahi her sene tecdidi tefriki zaruri görülerek sekizinci maddenin dahi tadiline muvafakat olunmamıştır. Her iki takriri de Nizamnamei Dahilinin 0/12 nei maddesinin encümenlerin aded ve teşkilâtına aidolan ve birinde Ticaret, Sanayi ve Rüşumat Encümeninin ilâvesine, diğerinde mezkûr encümenlerle beraber balâda tadadolan dört encümenin ilgasına dair bulunan teklife gelince; encümenlerin aded ve mahiyetleri teşkilâtı Devlete mukabil olması ve elyevm mevcudolan encümenlerin bu esasa göre teşekkül etmesi dolayısıyla ilâve veya ilgasına imkân görülmemiş ve ancak İstida ve Lâyiha encümenlerinin ilgası varidi hatır olmuş ise de esasen Nizamnamei Dahilinin birçok mevaddının Meclis ve Hükümetin şekline göre tadili icabedeceğinden esaslı bir surette icra edilecek tadilat esnasında bütün encümenlerin Meclis ve Hükümetin şekline göre teşekkülü nazarı dikkate alınacağı derkâr bulduğundan mumaileyhin her iki teklifnamesi de şayanı kabul görülerek Heyeti Umumiyenin nazarı tasvibine arzı müttefikan karargir olmuştur. Nizamnamei Dahilî Encümeni

Reisi Namına	Mazbata Muharriri
Karahisarî Şarki	Denizli
Ali Süruri	Haydar Rüşdü
Kâtip	Âza
Kütahya	Karahisarî Şarki
Ragıb	İsmail Hakkı
Âza	Âza
Bozok	Karesi
Ahmed Hamdi	Haydar Adil

REİS — Efendim Nizamnamei Dahilinin sekiz ve onikinci maddelerinin tadiline dair (2/23) numaralı teklifi kanununun reddi hakkında Nizamnamei Dahilî Encümeni mazbatasını reyî âlinize vaz'ediyorum.

VEHBİ B. (Karesi) — Efendim bu reddi mu tazammın olduğu için bir şey sormak istiyorum. İstida Encümeninin lâğvına taraftar oluyorlar. Bunun vazâifini diğer encümenler yapacağı için mi bunu kabul ediyorlar? Çünkü milletın son mercii İstida Encümenidir.

ALİ SÜRURİ Ef. (Karahisarî Şarki) — İstida Encümeninin ilgasına taraftar olmuş değiliz. İstida ve Lâyiha Encümenlerinin ya şeklen

tebdili veya lâğvı düşünülse bile bu şimdi düşünülemezdi. Esaslı bir Nizamnamei Dahilî kaleme alındığı zaman ve sair lüzumlu şeyler gibi bu da nazarı itibara alınabilir. Bu da tetkik edilebilir. Şimdilik encümen katiyen ne İstida Encümeninin, ne de Lâyiha Encümeninin ilgasına taraftar değildir.

VEHBİ B. (Karesi) — Bir şey; İstida Encümenince tetkik edilebilir denildiği vakit diğer encümenler de tetkik edecek demektir. Bu vazâif bu suretle anlaşılıyor.

ALİ SURURİ Ef. (Karahisarî Şarki) — O zaman düşünülür. Encümen henüz imali fikretmemiştir.

REİS — Efendim mazbatayı reyî âlinize vaz'ediyorum. Kabul edenler lütfen el kaldırsın... Aksini reye vaz'ediyorum. Kabul etmeyenler lütfen el kaldırsın... Nizamnamei Dahilî Encümeni mazbatasını kabul edilmiştir.

Ruznamenin ikinci maddesine geçiyoruz.

2. — *Kars Mebusu Cavid Beyin; Nizamnamei Dahilinin yüzonbirinci maddesinin tadili hakkında (2/25) numaralı teklifi kanuni ve Nizamnamei Dahilî Encümeni mazbatasını*

Nizamnamei Dahilinin 111 nei maddesinin tadili hakkında teklif

Riyaseti Celileye

Nizamnamei Dahilinin onikinci faslında yüzonbirinci maddenin son fıkrası olan «Sahibi sual olan bir mebus sualının esnayı kıraatinde hazır bulunmazsa sualini geri almış addolunur.» ibaresi vazifesi yalnız teşriî olan bir meclise göre yazılmış olmasına ve Büyük Millet Meclisine aynı zamanda icrai vazife ile de mükellef bulunmasına binaen kendi âzasından her hangi birinin Vekilden şifahi veya tahrirî cevabı talebeden bir sual sorması suretiyle Meclisi Âlinin kesbi itilâ eylediği veya itilâ kesbetmesi icabeylediği bir meselenin sual sahibinin limazeretin veya bittesadüf Mecliste mevcut bulunmaması sebebiyle meşkût kalmasını salâhiyeti icraiye noktai nazarından mahzurlu görmekteyim. Bu cihetle mezkûr fıkranın herveçhi âti şekilde tadilini teklif ederim.

15 Teşrinisani 1339

Kars

Cavid

Fıkra :

«Sahibi sual olan mebus sualının esnayı kıra-

atında hazır bulunmazsa sual yine okunur. Vekil de Heyeti Umumiye'yi muhtap ittihaz ile cevabını arz eder veya cevap tahriri ise okunur. Heyeti Umumiyeden yalnız bir zat bu suale dair kifayet veya ademikifayet hakkında söz söyler. Bu takdirde işbu sual söz söyliyene mebusa aid olur.»

Nizamname-i Dahili Encümeni mazbatası

Riyaseti Celileye

Karar: 8 14 . 11 . 1339

Nizamname-i Dahilinın sual ve istizaha dair olan onikinci faslının yüzonbirinci maddesindeki fıkrai ahirenin tadiline aidolarak sabık Kars Mebusu Cavid Bey tarafından verilen tadil teklifnamesi Encümenimizin 10 Teşrinisani 1339 tarihli iktimamında tezekkür edildi.

Tadil teklifinin hulâssi müfadi: Yüz onbirinci maddenin «Sahibi sual olan bir Mebus sualinin esnayı kiraatinde hazır bulunmazsa sualini geralmış addolunur.» Tarzında muharrer olan son fıkrasının «Sahibi sual olan mebus sualinin esnayı kiraatinde hazır bulunmazsa suali yine okunur, vekil de Heyeti Umumiye'yi muhatap ittihaz ile cevabını arz eder veya cevap tahriri ise okunur, Heyeti Umumiyeden yalnız bir zat bu suale dair kifayet veya ademikifayet hakkında söz söyler. Bu takdirde işbu sual söz söyliyene mebusa aid olur.» Şeklinde tadil teklifinden ibarettir.

Encümenimiz yaptığı tetkikat neticesinde; Sual irademiş olan mebusun suale cevap verileceği esnada Mecliste hazır bulunması elzem olduğuna ve çünkü Vekilin vereceği cevabın evleminde sahibi suali alâkadar edeceği bedihi bulunduğuna binaen yüz onbirinci maddenin sahibi suali kendisine cevap verildiği zamanda Mecliste hazır bulunmaya sevk eden son fıkrasının tadiline lüzum görmemiş ve sahibi bulunmayan bir sualin okunup vekilin Heyeti Umumiye'yi muhatap ittihaz ederek cevap vermesi yolunda vâkı tadilin kabulünü de mârûlarz esbap ve mülâhazaya mebnibifaide bir muamele addeylemiştir.

Keza teklifi mezkûrde cevabın tahriri olduğu takdirde yine okunması yolunda serd edilen talep dâhi Nizamname-i Dahilimizde tahriri cevaplara ait ahkâmı mahsusa mevcut ve bu ahkâm da maksadı kâfil olduğundan şayamı kabul görülememiştir.

Cevabın Heyeti Umumiyede mevzuubahsolması üzerine yalnız bir zatın kifayet ve ademikifayet hakkında söz söylemesi ve bu takdirde işbu sualin söz söyliyene mebusa aid bulunması teklifini ifade eden mezkûr tadilnemenin son fıkrası da Mecliste hazır bulunmayan sahibi sualin aynı mesele hakkında yeniden bir sual tahriri verebilmek hakkını nez ve takyidedecek bir mahiyette görüldüğünden ve sual ile doğrudan doğruya alâkadar olmıyan diğer bir mebusun kifayet hakkında serd ve izhar edeceği bir teklif ve kanaatle sahibi suale ait bir hakkı iptal etmesi gayricaiiz bulunduğundan kabul edilmemiş ve binaenaleyh; teklif olunan eşkâl tadilatın âdemi kabulüne müttefikan karar verilmiştir. Encümenimiz yüz onyedinci madde fıkrai ahiresinin tadili talebini havi olan mezkûr teklifnameyi tetkik ve esbabı mesrudeye mebni mezkûr teklif dairesinde yapılacak tadilatın bilîzum olduğunu ve tahrir tesbit ettiği esnada nazarı dikkatini bir başka cihetten fıkrai mezkûre üzerine atfeylemiş ve esbabı âtiye dolayısıyla mebus tadili lüzumuna kanaat hâsıl eylemiştir.

Söyle ki: Yüz on birinci maddenin fıkrai ahiresi; sahibi sual olan bir mebusu, sualinin esnayı kiraatinde hazır bulunmazsa sualini geralmış addeylemektedir. Bu mebusun sualini geralmış addolunması veya almış bulunması o sualin aynı mebus tarafından tekrar iradına mâni olmadığından hem sual iradından mütehassıl menafii umumiyenin ziyanına meydan kalmamak ve hem de sahibi sualin aynı suali tekrar iradı takdirinde Meclisi Âliyi mezkûr suali ruznamesine geçirmek, vekili aidine havale eylemek vesaire gibi fazla kırtasi muamelât ile işgalden kurtarmak mülâhazasıyla sualin esnayı kiraatinde sual sahibi hazır bulunmazsa keyfiyetin bir defaya mahsus olmak üzere iktimai âtiye taliki muvafık olacağı kaydının mezkûr fıkraya ilâvesi muvafık görülmüş ve keza hem sual sahiplerinin yeniden sual irad etmek haklarının mahfuz olduğunu ve hem de geri alınan veya alınmış addolunan sual tahrirlerinin yeniden ita edilebileceğini sarih bir surette ifade eylemiş bulunmak için de fikranın nihayetinde «Sahibi isterse diğer bir tahrir ile sualini tekrar edebilir» ibaresinin ilâvesi tensibedilerek yüz onbirinci madde fıkrâ ahiresinin berveçhiati şekli muaddelde

Heyeti Umumiyenin nazârgâhı tasvibine arzı müttefikân karargir olmuştur.

Nizamnamei Dahilînin yüz on birinci maddesinin fıkraî ahiresi berveçhi âti tadil olunmuştur :

(Sahibi sual olan mebus sualinin esnayı kıraatinde hazır bulunmazsa keyfiyet bir defaya mahsus olmak üzere içtimai âtiye talik olunur. O içtimada dahi bulunmadığı takdirde sualini geri almış addolunur. Sahibi siterse diğer bir takrir ile sualini tekrar edebilir.)

Nizamnamei Dahilî

Encümeni Reisi namına	Mazbata Muharriri
Karahisarî Şarkî	Denizli
Ali Sürurî	Haydar Rüşdü
Âza	Âza
Kütahya	Bozok
Ragîb	Ahmed Hamdi
Âza	Âza
Karahisarî Şarkî	Karesi
İsmail Hakkî	Haydar Adil

HAZİM B. (Niğde) — Reis Beyefendi, bir şey arz etmek isterim. Geçenlerde, yani iki ay evvel memurîn maasatı hakkında Maliye Vekâletinin garip bir muamelesi vardır. Bunun için bir sual takriri takdim ettim. Mükerreren tekid edildiği halde halen cevap vermediler. Bi-naenaleyh bunu temin edecek bir çare bulunmalıdır.

REİS — Şimdi efendim Nizamnamei Dahilînin yüz onbirinci maddesinin tadili ile iştilal ediyoruz. Zatiâlinizin irat buyurduğunuz suale biran evvel cevap verilmek için Maliye Vekâletine tekidederiz.

HAZİM B. (Niğde) — Fakat efendim, iki aydır cevap verilmediği için bu tuhaf bir vaziyet alıyor. Âdeta istihfaf ediliyor. O gün cevap vermesini isteriz.

REİS — Efendim söz istiyen var mı? (Hayır sesleri) O halde 111 nei maddenin fıkraî ahiresini bu suretle tadil etmeyi reyî âlinize vaz'edeceğim.

SADIK B. (Karahisarî Sahib) — İkinci içtimada takrir tekrar okunacak mı, okunmayacak mı? Sarahat yok.

REİS — Madem ki, «İçtimai atiyeye talik olunur» denilmiştir, tabii okunacaktır.

İSMAİL KEMAL B. (Çorum) — Sahibi mezun bulunursa?

SÜLEYMAN SIRRI B. (Bozok) — Söz istiyorum.

REİS — Buyurunuz.

SÜLEYMAN SIRRI B. (Bozok) — Efendim Nizamnamei Dahilî Encümeni diyor ki, «Sahibi sual, suale cevap verileceği gün hazır bulunmazsa içtimai atiyeye talik edilir.» Olabilir ki, içtimai atide sahibi sual mezun olur, yahut keyifsiz olur. Sonra suale cevap verileceği gün sail mevcudolmazsa o sene zarfında aynı suali tekrar edemez mi ki, içtimai atiyeye talik ediliyor? Yani bunu bir ret mahiyetinde telâkki ediyorlar. Bendenizce buna hiç lüzum yoktur, o sail istediği zaman onu tekrar edebilir. Böyle bir şey hakkında nizamnamede kayıt yokken...

RAGİB B. (Kütahya) — Esbabı mucibe mazbatasına dikkat buyurulmadı mı efendim?

SÜLEYMAN SIRRI B. (Bozok) — Şayet arz ettiğim gibi sahibi sual limazeretin içtimai atide bulunmazsa bir daha o suali iradedemiyebilecek mi?

NECİB B. (Mardin) — İçtimai atide bulunmazsa ondan sonra bir sene zarfında her vakit sual edebilir.

SÜLEYMAN SIRRI B. (Bozok) — Her vakit eder. O halde tadile lüzum yoktur. Nizamnamenin kemakân kalması lâzımdır.

ALİ SÜRURİ Ef. (Karahisarî Şarkî) — Efendim esbabı mucibe mazbatasında encümen izah etmiştir. Elbette iradolunan sualin neticeye ademiraptı halinde tekrar salâhiyeti mevcuttur. Buna şüphe yoktur. Yalnız her nasılsa sahibi sualin birinci içtimada hazır bulunmamasıyla sual geri alınmış addolunursa onun tekrarı için sahibi sualin yeniden bir takrir yazması, Riyasete vermesi, Riyasetin vekâleti aidesine tekkerrüren tebliği, vekilin başka bir içtimaa tekrar çağırılması gibi külfetleri icabeder. İşte bu noktaî nazardandır ki, kırtasî muameleyi azaltmak için bir defaya mahsus olmak üzere içtimai atiyeye talikini encümen muvafık görmüş, içtimai atiyeye için de mezun bulunur veya hiç mevcudolmazsa artık Meclisi Âli öyle bir sual varakasıyla ilânihaye meşgul olamaz. Sahibi sual alaçağı cevabı takip ve tesrie mecburdur. Zannediyorum ki, diğer cihetler için fazla maruzata mahal yoktur. Fıkra sarihdir. Encümen namına kabulünü rica ediyorum.

(111 nci madde hakkındaki Nizamnamei Dahilî Encümeni mazbatası tekrar okundu.)

REİS — Nizamnamei Dahilînin 111 nci maddesinin fıkrai âhiresinin bu suretle tadilini kabul edenler lütfen el kaldırsın. Aksini reye vaz'edeceğim. Kabul etmeyenler lütfen el kaldırsın..

111 nci maddenin fıkrai ahiresinin bu suretle tadilî kabul edilmiştir.

Efendim on dakika istirahat etmek üzere Celseyi tatil ediyorum.

Hitamı celse; saat : 3,10

İKİNCİ CELSE

Bed'i müzkerat; saat : 3,40

REİS — Fethi Beyefendi

KÂTIPLER : Ruşen Eşref B. (Karahisarî Sahib), Ragıb B. (Zonguldak)

REİS — Celseyi açıyorum efendim.

3. — *Kütahya Mebusu Receb Beyin, temenni mahiyette verilen takrirler hakkındaki (2/9) numaralı teklifi kanunisine dair Nizamnamei Dahilî Encümeni mazbatası*

REİS — Ruznamemizin sekizinci maddesini teşkil eden Kütahya Mebusu Receb Beyin temenni takrirleri hakkındaki (2/9) numaralı teklifi kanunisine ait Nizamnamei Dahilî Encümeni mazbatası vardır, onu müzakere edeceğiz.

Riyaseti Celileye

Nizamnamei Dahilîmizde bulunmayan fakat Meclisimizin vaziyeti mahsusasından dolayı alelfevr nazarı dikkatten dır tutulması da caiz olmyan temenni takrirleri meselesinin maruzatı şifahiyem ve merbut teklif dairesinde müstacelen halli için Nizamnamei Dahilî Encümenine havalesini teklif eylerim.

26 . 8 . 1339

Kütahya
Recep

Riyaseti Celileye

Meclisimizce elyevm mamülünbih olan Nizamnamei Dahilîde temenni takrirlerinden bahis yoktur. Diğer taraftan Meclisi Âli müstemirren münakidolduğu gibi teşriî ve icrai salâhiyeti de haiz olduğundan bu mahiyette takrirlerin itası teamül haline girmiştir. Geçen Meclis-

te verilen temenni takrirleri Meclisin zamani mesaisinin mühim bir kısmını ifna ettiği gibi bu suiteamül yüzünden kanunlara muhalif bulunan takrirlerin de tasviben vekâletlere havalesi vâkı olmuştur. Yeni Meclisimizi bu vaziyetten kurtarmak üzere âtideki maddenin kabul ve Nizamnamei Dahilîye ilâvesini arz ve teklif eylerim :

Madde — Âzalar tarafından temenni mahiyetinde verilen takrirleri makamı Riyasetçe doğrudan doğruya vekâleti aidesine gönderilir. Vekâletler, ahkâmı kanuna muhalif olan takrirleri keenlemyekûn addederler.

26 . 8 . 1339

Kütahya
Receb

Riyaseti Celileye

Lâyiha Encümeni

4/5

Kütahya Mebusu Receb Bey tarafından muta Meclisi Âli âzası tarafından verilen temenni takrirlerinin Makamı Riyasetçe doğrudan doğruya vekâleti aidesine tevdiine dair 26 . 8 . 1339 tarihli teklifi kanuni mahiyeti Nizamnamei Dahilînin kavaidi inzibatîyesine ilâve edilecek mevattan görülmüş ve encümenimizce mezkûr teklifi kanununun şayanı müzakere olduğuna karar veril-

miş olduğundan Meclisi Âlice müzakere edilmek üzere Riyaseti Celileye takdim kılındı.
29 Ağustos 1339

Reis	Mazbata Muharriri
Tokad	Antalya
Emin	Ahmed Saki

Kâtip
Denizli
Necib Ali

Riyaseti Celileye

Riyaseti Celileden havale olunup Lâyiha Encümenince bittetkik şayanı kabul görülerek encümenimize tevdi edilen ve müfadi temenni takrirlerine ait bulunan Kütahya Mebusu Receb Beyefendinin teklifi encümenimizin 28 Teşrinievvel 1339 tarihli içtimasında tetkik ve tezekkür olundu.

Teklifi mezkûrun hulâsai müfadi: Temenni takrirleri itasının teamül haline girdiği ve bu kabül tekliflerin itası yüzünden Meclisin mesaisinin ifna edildiği ve bu süteamül dolayısıyla kanunlara muhalif olan bâzı takrirlerin de Meclis tarafından tasviben vekâletlere havalesinin vâkı olduğu cihetle Meclisimizi bu vaziyetten kurtarmak için (Âza tarafından temenni mahiyetinde verilen takrirler, Makamı Riyasetçe doğrudan doğruya vekâleti aidesine gönderilir. Vekâletler, ahkâmı kanuna muhalif olan takrirleri keenklemeyekûn addederler) suretinde Nizamnamei Dahiliye bir madde ilâvesi talebinden ibarettir.

Encümenimiz bervechiati esbab dolayısıyla teklif edilen madde kanuniyenin ve hassaten temenni takrirlerinin lüzumsuzluğuna kaani olmuştur.

1. Nizamnamei Dahilimizde Meclis âzası tarafından temenni takrirleri verilebileceğine dair bir kayıt ve sarahat mevcut değildir.

2. Sahibi teklifin de esbabı mucibe mazbatasında zikredildiği veçhile, bu gibi takrirler Meclisin kıymettar zamanını ifna edegelen bifaide bir teamüldür.

3. İcra ve teşri kudret ve salâhiyetini haiz bulunan âzayı kiram taraflarından verilen takrirlere, «temenni» vasfını izafe eylemek doğru değildir.

4. İşbu takrirlerin (Muhalifi kanun) ahkâmı ihtiva edebileceği ve Meclisin de bazan bu

kabül takrirleri tasviben vekâletlere havale eylemiş bulunması yolunda esbabı mucibede serd edilen mütalâat encümenimizce gayrivârit telâkki edilmektedir.

5. Âza tarafından verilen takrirlerin muvafıkı kanun olup olmadığının mutlak bir surette takdirini vekâletlere bırakan maddenin son fıkrası encümenimiz tarafından şayanı kabul görülmemektedir.

Binaenaleyh Meclis âzası için her zaman ve her vesile ile kabili istimal sual ve istizah hak ve salâhiyetleri mevcut iken mahzurları berveçhibalâ tadadedilen temenni takrirlerinin kabulüne cevaz görülememekle beraber şimdiye kadar bifaide bir teamül şeklinde devam eden muameleye dahi hadema bir nihayet verilmesi hususuna Heyeti Umumiyenin karar itasını temenni eylemek encümenimizce tahtı karara alınmakla Heyeti Umumiyeye arz olunur.

Nizamnamei Dahili Encümeni

Reisi namına	Mazbata Muharriri
Denizli	Denizli
Haydar Rüşdü	Haydar Rüşdü
Kâtip	Âza
Kütahya	Karahisarı Şarki
Ragıp	İsmail Hakkı
Âza	Âza
Antalya	Karesi
Ahmed Saki	Haydar Âdil

Âza
Bozok
Ahmed Hamdi

RECEB B. (Kütahya) — Efendim. Sahibi teklif bendenizim ve bendenizi bu teklife sevk eden esbabı Heyeti Celilenize arz edeceğim. Rufekeyi muhtereme derhatır buyururlar ki; zannedirim Meclisin ikinci veya üçüncü içtimasında olmak üzere, bu yeni Meclis ilk defa olarak bir temenni takririnin okunmasına şahidoldu. Bendeniz bundan evvelki Mecliste bu takrirlerin cereyanı muamelesine vâkıf bir arkadaşınız sıfatıyla bu takrirler yüzünden Meclisin kıymetli zamanlarının heder olduğunu, binaenaleyh Nizamnamei Dahilide esasen yeri olmayan bu mahiyetteki takrirlerin âza tarafından verilmesini veyahut verilecek olursa bunun behemehal - nizamnamede yeri gösterilmediği için - muntazam ve mazbut bir usule tevfikan muamele görmesi lüzumunu Heyeti Celilenize teklif etmiştim. Kür-

süden indiğim esnada bu teklifim reye konmak üzere behemehal şekli mahsusuna tevfikân bir takrir verilmesi rufekâyı kiram tarafından ifade buyuruldu. Bendeniz de buna temayül ederek bir takrir takdim ettim ve encümenlere giti. Bugün encümenlerden avdet etmiş ve mevki müzakereye vaz'edilmiş bulunuyor.

Efendim, Nizamnamei Dahili Encümenin istinadettiğini esbabı mucibenin neticede verdiği hüküm eğer Heyeti Celilece muvafık görülürse bendeniz için gayet kıymetli ve ehemmiyetli, muta bir tekliftir. Yani Nizamnamei Dahilimizde âzayı kiram tarafından verilecek üç nevi takrir ve tekliften bahsediliyor. Bunlardan birincisi: Malûm olan şekilde teklifi kanunidir; ikincisi: Sual takriridir. Üçüncüsü: İztizah takriridir. Fakat bu nizamname bizim Meclisimizden başka mahiyette bulunan bir Meclisin usulü müzakeresine mütaallik olduğundan bu üç şekilden başka şu veya bu mahiyette bir takrir verileceği nizamnamede mündemiç bulunmuyor. Bu nizamnamenin sükûtu muvacehesinde Heyeti Celileye selef olan birinci Mecliste de dört seneye yakın bir müddette ismi nizamnameye geçmekle beraber ağızlarda temenni mahiyetinde bir şekli müracaat ve kuvvetli bir teamül mevcuttu. Bu Meclis geldiği zaman - derhatır buyurursunuz - bu mahiyette epeyce takrirleri vekâleti aidesine havale ettik. Eğer Meclisi Âli Nizamnamei Dahili Encümenin «Temenni mahiyetinde bir şey vermeye lüzum yoktur» şeklindeki teklifini tercih ve ihtiyar buyurup da bendenizin şekli teklifinin kablüne lüzum olmadığına karar verirse bendeniz buna daha kuvvetle muvafakat ederim. Çünkü; hakikaten sahâi işgalimizdeki işleri nizamnamenin bize verdiği üç şekilde tatbik etmekle vazifemizi ifa etmek hak ve salâhiyeti zaten vardır, fakat diğer taraftan da arz ettiğim teamül vardır ve bu teamül yürümüş, gitmiştir. Nizamnamei Dahili Encümeni mütalâatı meyanında netice hüküm ve kararını şu noktalara istinadettiriyor. Birincisi «Melis âzası tarafından, böyle bir mahiyette temenni takriri verileceğine dair Nizamnamei Dahili de kayıt yoktur, binaenaleyh buna lüzum yoktur» diyor. Buna bendeniz de taraftarım ve bu noksanı ikmâlendir ki şu teklifi arz ettim. İkincisi «sahibi teklifin esbabı mucibesinde işaret ettiği veçhile bu gibi takrirler Meclisin kıymetli zamanlarını ifna edegelen bifaide bir

teamüldür» diyor. Bendeniz de o fikirdeyim. Nitekim takririmi de bu esbaba ibtina ettirdim. Üçüncüsünde «İera ve teşri kudret ve salâhiyetini haiz olan bir Mecliste âzayı kiram tarafından verilen takrirelere (temenni) vasfını izafe etmek doğru değildir» diyor. Bu vasfı bizzat bendeniz vermiş değilim, dört seneden beri burada kullanılmış ve söylenmiş bir kelimenin kâğıt üzerine geçmiş bir şeklidir. Heyeti Celile kabul ederse bir şekli nizami alacaktır, kabul etmeyecek olursa hiçbir mâna ifade etmiyen şekilde kalacaktır ve bîmâna telâkki edilecektir. Dördüncü de : «İşbu takrirlerin muhalifi kanun ahkâmı ihtiva edebileceği...» Bilhassa bu nokta mühimdir ve bunu muayyen bir usule rapt için bir teklif serd etmek doğru değildir. En mühim sebep bu maddede mündemiçtir. Nizamnamei Dahili Encümeni buyuruyor ki: (İşbu takrirlerin «muhalifi kanun» ahkâmı ihtiva edebileceği ve meclisin de bazan bu kabül takrirleri tasviben vekâletlere havale eylemiş bulunması yolunda esbabı mucibede serd edilen mütalâat encümeni bize gayrivârit telâkki edilmektedir.) Yani bendenizin esbabı mucibemde serd edilen mütalâat encümenimizce gayrivârit görülmüştür. Efendiler! Bu vârittir ve yalnız; vâridolmakla kalmaz; fiilen vâkıdır. Buna ait Meclisin zabıtlarından bir misal de çıkarabilirim. Bunu teyit sadedinde şimdi müracaat ettiğim zabıtlarda - ki neticei tetkikattan aldığım bir noktayı Heyeti Celilenize arz ediyim - vesaiti nakliyenin damgalanması için köylülerin muayyen bir mesafe dâhilinde merkeze gelmelerini nâtik bir kanun vardır. Köylüler hayvanlarını damgalamak için merkeze gelmeye mecburdurlar, muayyen bir mesafe dâhilinde. Eski Meclisteki muhterem âzadan Ankara Mebusu Mustafa Efendi Hazretleri bunun aksine bir temenni takriri vermişlerdir ve bu takrirdede demişlerdir ki; köylülerin hayvanları mahallerinde damgalansın ve bu takrir Meclisi Âli tasvibetmiş ve aidolduğu vekâlete göndermiştir. Vekâlet kanuna bakmıştır, Meclisin tasviben gönderdiği bu takrir kanunun ahkâmına tearuz etmektedir. Vekil gelmiştir ve Meclise demiştir ki; kanunlar mutadır, ben onları tatbik ve mucibince âmel etmeye mecburum. Halbuki siz bana şu zatı muhteremin bir takririni tasvibedip göndermişsiniz, illâ tatbik edin diye; ben bu karara mı tabaiyet edeyim? Yoksa

şamilen muta kanunun ahkâmına mı tevfiik hareket edeyim? Meclis bu iki teklif karşısında mütehayyir kalmıştır ve tercihan yeni bir karar vermeye mecbur olmuştur, bu gibi şeyler tekerrür edebilir.

Efendiler. Âzayı kiramdan her hangi bir zâtı muhterem kendisine muvafık gördüğü bir hareketi fiilen tatbik ettirmeyi arzu ederse alelhusul teklifi kanuni yapar ve kesbi kanuniyet ettirir ve ondan sonra tatbik edilir. Ondan gayrı bir şekilde temenni mahiyetinde bir takrir verilir ve Meclis de zuhulen - ki olmuştur - bu takriri tasvibederek vekâleti aidesine gönderirse Meclisin vaziyeti hukukîyesi gayet muğdâk bir hal almış olur. Buna imkân ve mahal vermemek için bir usul veririz. Nizamnamei Dahilî Encümeninin buyurduğu gibi - ki tamamen iltihak ediyorum - hiç kimse temenni takriri vermez, meseleyi vekâleti aidesine hususi mektuplarla arz eder, o da kanuna muvafık ise usulüne tevfiikan yapar, muvafık değilse tabii yapamaz. Yok «biz alıştık, dört senedir bu Mecliste temenni takrirleri verilmiştir, yine «veneceğiz» denilirse o vakit Nizamnamei Dahilî Encümeninin teklifi, ya kabul olunur veya olunmaz. Bendeniz mütalâmin doğru, yanlış olduğu iddiasında musır değilim. Neticei müzakeratta şekli katisi taayyün eder ve o şekil kabul buyurulur.

Sonra Efendim; beşinci maddesinde «âza tarafından verilen takrirlerin muvafık kanun olup olmadığının mutlak bir surette takdirini vekâletlere bırakan maddenin son fıkrası encümenimiz tarafından şayanı kabul görülmektedir.» Bu da teklifi âcizanemde münderiğ bir tekliftir. Teklifimi belki arkadaşlar unutmuslardır. Bir daha hatırlatayım. Diyorum ki, eğer bu teamül mucibince bu temenni takrirleri verilmekte devam edecekse bu temenni takrirlerinin Meclise okunması ve Meclisin haberdar olması ve Meclisçe tasvibedilmesi şekline ihtiyaç kalmaksızın «doğrudan doğruya Reis tarafından» âzayı muhteremeden falan zat tarafından gönderilen takrir takdim kılındı diye yalnız o zâtın takririni aidolduğu makama gönderir, vekilli mesul de o takrir kanuna muvafık ise ancak icrası yoluna sülûk eder, kanuna muvafık değilse birşey yapmaya mecbur değildir. Bendeniz bu fikrim doğrudur demiyorum. Buna bir şekil bulmak, mutlaka bunu bir usulü sâlime

râptetmek lâzımgelir. Onun için teklifim Nizamnamei Dahilî Encümenine gitmişti. Şimdi encümen hiçbir şekil teklif etmiyor, katiyen bunu reddediyor. Buna da bendeniz iltihak ediyorum. Mazbatayı kabul edip de temenni takriri vermeyi sureti katiyede reddetmediğiniz takdirde o vakit teklifimin mevkiî müzakereye konulması lâzımgelir ve bunu Heyeti Aliyeden rica ederim.

SÜLEYMAN SIRRI B. (Bozok) — Efendim. Receb Beyefendi teklifi kanunilerinde «Âzayı Mumtereme tarafından verilen takrirler; Mecliste okunmaksızın, doğrudan doğruya makamı Riyasetçe aidolduğu vekâlete havale edilsin. Şayet o temenni takriri kanuna muhalif ise vekâlete havale edilmesine mahal yoktur. Binaenaleyh buna dair Nizamnamei Dahilîmize madde ilâve olunsun» diye teklif etmiş, Nizamnamei Dahilî Encümeni de Receb Beyefendinin esbabı mucibesini burada izah ettikleri veçhile Nizamnamei Dahilîmizde sual ve istizah hakları mevcuttur. Böyle bir hak mevcut iken faydayı müntacolmıyan temenni takrirleri ile Meclisin vakti izaa edilmesin diyor ve Receb Beyefendinin tekliflerini tekiden mazbata yapıyor. Evet Nizamnamei Dahilîde âzanın sual, istizah hakları vardır. Fakat her takrir vermek istiyen arkadaşımızın behemehal onu bir sual ve istizah şekline koyması da muvafık değildir. Receb Beyefendi böyle muhalifi kanun olan bir takririn aidolduğu vekâlete Meclisi Âlice havale edilmesi yüzünden o vekâletin mâruz kaldığı veya kalacağı müşkilâttan bahsettiler. Bendeniz de bir şey arz edeyim.

Geçen devrede bizzat dairei intihabiyemde tatbik edilmişti. Halk feryadediyor, diyor ki, Harbi Umumide zahire nakleden nakillere müddehar memurlarının suiistimali yüzünden külli-yetli borç kaydedilmiştir. Bugün aradan dört sene geçtiği halde bugün meselâ zahirenin yarımını elli kuruş iken o günkü raîç olan beşyüz kuruştan tahsile kıyam ediyorlar. Bundan dolayı bizim bütün emvalimizi hacze teşebbüs ettiler. Biz Hükümetten iâşe bedeli; mubayaa bedeli, zahire nakliye bedeli olarak üç kalem para istiyoruz. Hükümet de bizden birtakım muhtelislerin eline geçirmiş olduğu zahair bedelini talebediyor. Biz bunu vermeyiz demiyoruz. Hükümet hesap görsün, bizim üç kalem matlubumuza mukabil bir kalem borcumuzla yine fazla

borçlu çıkarsak derhal verelim. Matlubumuz varsa Hükümet de bize versin; eğer fazla kalırsa yani matlubumuz varsa bunu da bedel olarak veya harman zamanı aynıyat olarak verelim dediler. Bendeniz o vakit bunu bir takrirle Meclisi Âliye arz ettim, Meclisi Âli bu hakikate muttali olur olmaz derhal emir verdi; Evet halkın arzusu veçhile Hükümet hesabını görsün, ahali eğer bu üç kalem alacağına mukabil yine borçlu çıkarsa bedelen değil, aynen alınsın diye karar verdi. Şimdi bu takrir lüzumsuz mu idi?

RAGİP B. (Kütahya) — Çok lüzumsuz oldu, bu istizah mevzuu, o, ayrı.

SÜLEYMAN SIRRI B. (Devamla) — Beyefendi! İstizaha zaman yok. Birtakım asker ailesi zevci vatanı müdafaa ederken beride Hükümet onların canını, malını almıştı. Biz de burada istizah falan yaparsak o istizahın zamanı gelinceye kadar vakit geçecekti. Çünkü göle su gelinceye kadar kurbanın gözü patlar. (0, 000 sadalar, handeler) İkinci bir misal; Yozgad da teşekkül eden Divanı Harb bir genç ihtiyat zâbitini idama mahkûm ediyor, o genç bize yalvararak diyor ki, 24 saat zarfında imdadına yetişmiyecek olursanız 25 senelik hayatıma hateme veriliyor diyor. Biz bunu Meclisi Âliye arz ediyoruz, Meclisi Âli derhal hükmün ref'iyle evrakın ciheti adliyyeye tevdiine karar verdi. Bu da mı istizah zemini idi Ragip Beyefendi?

RAGİP B. (Kütahya) — Bu da lüzumsuz idi, anket mevzuu idi.

SÜLEYMAN SIRRI B. (Devamla) — O adam öldükten sonra... Efendim Nizamnamei Dahilîden bahsediliyor. Efendiler! Biz İstanbul Meclisi Mebusanı değiliz. Bu nizamname o Meclisin nizamnamesidir. O nizamnamenin bu Mecliste bâzı mevaddının tazyih olunduğuna dair Meclisimiz daha bugün birkaç takrir müzakere etmiştir. Belki birkaç maddesi de daha müzakere edilecektir. Binaenaleyh madem ki, burası müstemir bir Meclistir Halk Meclisidir. Halk şikâyetini bana isma ettirip ben de Meclisi Âliyi haberdar etmezsem o halk şikâyetini kime dinlettirecektir? Alelusul bir takrir verdim, bu takrir de vekâleti aidesine gidecek olursa bu da kırtasiyecilikten başka birşey değildir. Receb Beyefendinin takrirleri doğ-

rudur. Yalnız hilâfı kanun teklif vekâlete gönderiliyor, infaz ediliyor diyor. Efendiler! Vekâlet tabii onu infaz etmeye hiçbir zaman mecbur değildir. Binaenaleyh Receb Beyefendinin tekliflerine bir şekli mâkul verilerek böyle halkın şikâyetlerine Meclisin muttali olması daha muvafıktır. Meselâ bendeniz mühim bir takrir veririm. Makamı Riyaset bunu vekâleti aidesine havale eder, vekilin onu infaz edip etmediğini anladıktan sonra o vakit Meclisi Âliye «Efendiler, falan zaman şöyle bir takrir verdim, buna hakikaten Meclisi Âli de muttali olmuş iken el'an vekâleti aidesi infaz etmemiş» dersem elbette bunun daha başka tesiri olur ve halk da Meclis kendilerinin umuru üzerine murakıbolduğuna arzukeştir. Binaenaleyh beyefendinin takririnin şimdi müzakeresi esnasında salim bir şekle ırcamı veyahut buna dair bir maddenin yeniden kanuna ilâve olunmak üzere encümenine iadesini bendeniz teklif ediyorum.

FERİDUN FIKRİ B. (Dersim) — Efendiler bendeniz Nizamnamei Dahilî Encümeninin mazbatasında serd ettiği noktai nazarları vânit görmediğim gibi, fikirlerine de iştirak etmiyorum.

Meclisi Âlinizin sual ve istizah hakkında Nizamnamei Dahilîde Meclisi Mebusana mahsus olan 1393 te tanzim edilmiş olan Nizamnamei Dahilîde muharer usul, başka Nizamnamei Dahilî tanzim edilmemiş olduğundan dolayı almış ve tatbik etmiştir. Belki bu usul de tahvil edilir. Mamafih bâzı hususat vardır ki me bir istizaha mevzu teşkil edebilir. Ve ne de suale mevzu teşkil edebilir. Fakat mebus onu hususi bir müracaatla yapmak istemez Meclisi Âlinin kayıtlarında o temenninin bulunmasını arzu eder. Herşey suale mevzu teşkil edemez. Sonra efendiler! Geçenlerde ihtiyat zâbitlerinin mahalli tahsillerinde tercihan memuriyet itasına dair bir temenni takriri vermiştim. Bunda suale mevzu göremedim. Mahiyeti kanuniye de göremedim. İstizah suretinde olmasında da bir illet göremedim. Fakat bunun hususi surette olmasını da muvafık görmedim. Ara yerde temenni takriri şeklinde sabık Meclisi Âli tarafından vücuda getirilmiş bir usulden ben de istifade ettim ve Başvekâleti celiile; o takririme lâzımgelen cevabı tahkik ve tetkik ettikten sonra vermiştir. Şimdi ben bu

cevap üzerine bir sual yapabilirim. İcaabederse bir teklifi kanunide bulunurum. Temenni takriminin faidei umumiyesi vardır. Faide umumiyesi olduğundan dolayı temenni kelimesi muvafık mıdır değil midir? Muhterem Seyid Beyefendi burada olmuş olsaydı istilahta bilmem ve lâzım değildir diye söylerdi. İsmi temenni takriri olmuştur. Ne olursa olsun Fakat bunun için başka bir isim veya şekli bulunabilir. Meclisi Âlide okunmadan fakat kayda geçirildikten sonra mebusların takriri vermeye ve bir muameleyi kâğıt üzerine tesbit ettirmeye hakları olmalıdır ve bu hakları mahfuz tutulmalıdır. Ve bu usul de devam etmelidir. Yalnız benzeniz Receb Beyefendinin mütalâasını muvafık görürüm. Receb Bey buyurdular ki, âza tarafından verilen temenni takrirleri Riyasetçe doğrudan doğruya vekâleti aidesine gönderilir. Vekâletler kanun abkâma muhalif olanları keenkemyekûn addebilir. Fakat bir vaziyet hâsıl olabilir ki Meclisi Âliyi bir meseleyi müzakereye mâruz bırakabilir. O zaman iş değişir ve ondan dolayı bu iş bir kanunla takarrür etti diye Meclisi Âliye karşı bir mütalâa send edilemez. Fakat Meclisi Âlinizden bir takrir üzerine kavanine mugayir olarak bir kararı mahsusun, bir hükümü mahsusun südur etmemesi temenni olunur, arzu olunur. Fakat sâdır olursa mûta olur. Çünkü o madde üzerinde o vaziyette bir kanun hükmünü tazammun eder. Bütün kuvayı kanuniyenin masdarı Heyeti Celilenizdir. Binaenaleyh efendiler. Receb Beyefendinin takririndeki «âza tarafından temenni mahiyetinde verilen takrir hakkında» fıkrasındaki «esas masuniyeti tazammun» eder şeklinde bir madde tanzim edilmek üzere bu mazbatanın Nizamnamei Dâhilî Encümenine iadesini istirham ederim.

REİS — Efendim müzakerenin kifayetine dair takrir vardır. (Müzakere kâfi sesleri).

RAGIB B. (Kütahya) — Encümen mütalâasını dermeyan etmemiştir. Arzu etmiyorlarsa encümen söylemez.

Dr. FİKRET B. (Ertuğrul) — Efendim encümeninden bir zat söylemeden olmaz ki.

REİS — Efendim Ordu Mebusu Faik Beyin, müzakerenin kifayetine dair takriri var-

dır. Heyeti Celile Encümenin söylemesini arzu ederlense müzakereyi kâfi görmezler.

Riyaseti Celileye

Müzakere kâfidir.

Nizamnamei Dâhilinin tatbik ve muhafazası Riyaseti Celileye aittir. Encümen mazbatasının reye vaz'ını teklif ederim.

Ordu

Faik

REİS — Efendim takriri reyi âlilerime vaz' ediyorum. Müzakereyi kâfi görenler lütfen ellerini kaldırsın. Aksini reye vaz'edeceğim. Müzakereyi kâfi görmeyenler lütfen ellerini kaldırsın. Kâfi görülmemiştir.

RAGIP B. (Kütahya) — Efendim muhterem arkadaşımız Receb Beyefendi kendisi dahi izah buyundukları ve hile dört seneden beri teamül şeklini alan temenni takrirlerinin birçok mahzurları görüldüğünden dolayı bu teklifin aleyhinde boyanı mütalâa etmişti ve kendisinden teklifi kanuni istedikleri için ayrı celsede bir teklifi kanuni yaparak Makamı Riyasete vermiş ve Makamı Riyasetten de encümeneye verilmişti. Esasen teklifi kanununun sebebi vürudu, temenni takrirlerinin dört seneden beri mahsurlu neticeleri görüldüğünden dolayı encümen bu takrir münasebetiyle ariz ve amik meseleyi müzakere etmiştir. Bir kere rüfeka-yı kiram tarafından temenni mahiyetinde verilen takrirler iki şekilde vekâletlere havale edilir. Birisi doğrudan doğruya Meclisi Âli haberdar edilmek suretiyle olur. Meselâ: «Falan köprünün tamirini temenni ederim, İşbu takririmin Nafia Vekâletine havale edilmesini rica ederim» şeklinde bir takrir verilir. Bu takrir Meclisi Âliyi haberdar etmek suretiyle Makamı Riyaset tarafından Nafia Vekâletine havale edilirdi. İkincisi ise çirkin bir netice veriyordu ve az vâkı olmuştur. Çirkin netice vermiştir. O da Heyeti Umumiye tasvibettikten sonra vekâleti aidesine havale etmek suretindedir. Her iki surette de Meclisi Âli müşkül mevkide kalıyordu. Evvelâ Meclisi Âlide kendisine kanaat bahşolacak derecede müzakere cereyan etmediği ve Meclis tenevvür etmediği için o takrir Meclisim muhassalâi efkâr ve kanaati değildir. Saniyen tasviben giden takrirler ise, aidolduğu encümene gidip ariz ve amik

müzakere edildikten sonra, Meclise gelerek Meclisten tasviben gitmediğinden tahakkul eden hissiyat üzerine hemen el kalkmak suretiyle tasviben gitmiştir demekle Meclisi Âli müşkül bir mevkiye kalıyor ve çok defa kanuna te-arüz etmekle beraber çok defa da kabiliyeti icraiyesi olmuyor. Meselâ falan köprü yapılmış dendiği zaman o köprü ya turuku umumiyeden olmuyor veyahut Nafia Vekâletinin inşa ettireceği köprülerden değildir veyahut köprüünün yapılması için Nafia Vekâletinin bütçesinde tahsisat yoktur. Nafia Vekâleti veya her hangi bir vekâlet ise bu gibi takrirleri tetkik ettiği vakit muhalifi kanun göndüğünden tabbükime lüzum görmüyor ve bundan dolayı Meclisi Âlinin gerek tasviben ve gerek haberdar olmak suretiyle vekâletlere gönderdiği takrirlerin hiçbir kuvveti teyidiyesi olmadığı için müşkül bir mevkiye kalıyor. Halbuki efendiler! Meclisi Âli herhangi bir meseleden dolayı istediği anda, saatte değil yirmi dört dakika zarfında bile karar itasına salâhiyettardır. Meselâ diyelim ki, şöyle bir mesele hâdisolmuştur. Çok mühim ve müstaceldir ve bu mesele üzerinde umumi müzakere açılmalı ve bundan Hükümete bir veché tâyin olunsun. Bunu her âza, teklif etmek salâhiyetini, sual veya istizah etmek hakkını haizdir. Arkadaşım Süleyman Sırrı Beyin beyan ettiği şeyler temenni şeyleri değildir. Yalnız hata olmuştur. Prk büyük bir hata yapılmıştır. Meclisi Âli, Hükümetten temenni etmez, emreder efendiler. Binaenaleyh istizah şeklini temenni yapmıştır. Onun icir mevzuunu temenni mahiyetinde yani Meclisi Âli salâhiyetini kemali emniyet ve kuvvetle her an ve her dakika istimal edebilir. Bu kuvvet kendisinde mahfuzdur, mevcuttur. Yalnız temenni takrirleri Meclisin haysiyetini dahi muhildir. Sonra noticede ise hiçbir şey tebellir etmiyor. Herhangi bir arkadaşımızın bir işi takibetmesi ile Meclisi Âliden resmî takrir verilmemesinin vekâlet nazarında hiçbir fark yoktur. Yalnız bir fark vardır ki: O da Meclisi Âlinin tasvibi olduğu halde yapılmaması diğeri de Meclisi Âlinin hiçbir malûmatı olmadığı halde şahsi bir teşebbüste yapılan işlerdir.

Bu noktai nazardan enümen mazbatasın bu suretle yapmıştır.

ŞÜKRÜ B. (Bolu) — Ona kıymet vereceğiz.

RAGİP B. (Devamla) — Ben noktai nazarı- mı izah ettim. Âzayı kirâmın temenni takriri verilmediği takdirde bile herhangi bir sebep ve surette olursa haklı mahfuz olur. Her an, her saat her dakika salâhiyetini istimal edebilir. Kanun teklif eder, anket yapar, istizah yapar, umumi müzakere açar ve Meclisten bir karar istisal eder. Fakat temenni takrirleri, Meclisin doğrudan doğruya haysiyetiyle oynamak meselesidir. Dört seneden beri hâsıl olan tecrübe bunu göstermiştir. (Meclise aittir temenni sesleri). Binaenaleyh buna enümen taraftar olmamıştır.

SÜLEYMAN SIRRI B. (Bozok) — Meclisi Âli âzasının temennisi Meclisi Âlidir. Temennisi vekâleti aidesine emretmek içindir. (Bravo, doğru sesleri)

Vekâlete emredilmesini temenni eder. Sonra Meclisten temenniye mucip emirler havale edilmezse her vekil on suale mâruz kalır.

ABDULLAH B. (Trabzon) — Meclisin şerefini muhil hiçbir şey yoktur. Süleyman Sırrı Beyin buyurdıkları gibi temennim Meclisi Âliye karşıdır. Başka bir yere karşı değildir. Tasbih edilmelidir.

RAGİP B. (Kütahya) — Şimdiye kadar vâridolan ve isminden de anlaşılacağı vechile Meclisi Âliden «İşbu temenni takriri Dahiliye Vekâletine havale edilmiştir» şeklinde gider.

ŞÜKRÜ B. (Bolu) — İş ona mâkul bir şekil vermektir.

Dr. MAZHAR B. (Aydın) — Temenni takrirlerinin aleyhinde bulunan arkadaşlarımız takrir vermek usulünden ziyade temenni kelimesinin sınırlarına dokunduğu anlaşılıyor. Âmir ve memur vaziyetinde bulunmaktan ziyade sirdeli ve kadar yapılan şey Heyeti Celilenin vekilleri sıfatıyla ifayı vazife eden Heyeti Vekileye veyahut onun efradından birisine temenni mahiyetinde bir takrir havale etmenin nezaketle tamamen kabili teklif bir hareket olduğunu ve bunun başka hiçbir mânayı ifade etmediğini zannederim. (Bravo, doğru sesleri) Heyeti Celile takdir buyurur ki, mutlak olarak âmir vaziyetinde bulunan kimseler nezaketten; memurlarına yazdıkları tahriratlarını temenni ile ne-

ticelendirirler. Heyeti Celileyi bu hareketinden dolayı tahtie değil tebrik etmek lâzım olduğu kanaatindeyim (Bravo, doğru sesleri) temenni takrirlerinde zaman zaman mazarrat veya hut müşkülât husule geldiği söyleniyor. Acaba arkadaşşıma hatırlatabilir miyim ki, kanun mahiyetinde veyahut kanun olarak çıkarılmış bazı şeyler tatbik edilememiş ve edilemediğinden dolayı Meclisi Âli haysiyet ve şerefinden kayıp mı etmiştir? Efendiler. Zaman gelmiştir ki, sizin her an muntazaman maaşlarını vermeyi kabul ettiğiniz memurların maaşlarını üç ayda bir verebilmek suretiyle kanun ahkâmının tamamen tatbik edilmediği zaman olmuştur. Bundan dolayı Hükümet ve Meclis şerefinden zayıp mı etmiştir? Kaldı ki, kanun değil temenni mahiyetinde olan bir şeyin tatbikatında, ücrasında müşkülât tahaddüs ederse niçin bundan şerefinde bir nakîsa ârız olsun?

RAGIB B. (Kütahya) — Teklifiniz yanlıştır. Encümenin noktai nazari böyle değildir Meclisi Âli gayrikanunî bir şey teklif etmez.

Dr. MAZHAR B. (Devamla) — Meclisin hayatında daima görülen şekillerdendir ki: Ekseriyetin kararı mutlaka hakikat değildir. Ekseriyet kararı olduğundan dolayı mütadır. Bir sene hakikat diye hakkında ekseriyet kararı verilen bir şey gelecek sene hakikat olarak tecessül etmez, gelecek sene hakikat olmadığı tezahür edebilir. O zaman o kanun tashih edilebilir veya lâğvedilir. Fakat bundan dolayı Meclis; kendi şerefinden hiçbir şey kaybetmiş olmaz. İctimaîyatta her gün tesadüf edilen bir gibi harekâtın faydalı olan kısmından inisraf nazar etmek doğru değildir. Böyle telâkki edilemez. Hiç şüphesiz ki, temenni takrirleri ile Meclisi Âliyi meşgul ettiğine zahip ve bundan dolayı temenni takrirlerinden Meclisi vazgeçirmek isteyen arkadaşlar, temenni takrirleri yerine sual ve istizah takrirleri verileceğinden Meclisin bu sual ve istizahlarla daha ziyade meşgul olacağını kabul etmekten çekinmezler. Heyeti Vekile âzaları münferiden ve müctemian sual ve istizah karşısında bulunurlarsa Hükümetin kuvvet ve tesanüdü noktai nazardan bu daha mı muvafık netayic tevliğeder? Bendeniz bu noktai nazardan dahi muvafık bir netice tezahür edeceğine kaani değilim. Daima ve her zaman şikâyet edilen ve

zaman zaman iyi noktaları olduğundan dolayı reddedilemeyen birçok şeyler vardır. Birçok müntahiplerimizden aldığımız şeylerle vekâletlere müracaat ediyoruz. Bununla vekâletleri dahi meşgul ettiğimiz anlaşılıyor. Vekâletleri her an meşgul etmek bütün bütüne de fuzuli bir hareket olmadığı ve nihayet memleketimizde bütün idare usulleri de tamamıyla halkın irade ve arzusuna ve ihtiyacatına muvafık surette cereyan ettiğine nazaran bugün onu hususi bir surette de kabul ile oraya kusurları koymak ve kabul etmekle beraber Hükümet nezdinde mebusların ihtiyacatı âmmeye taallük eden işlerin takibini kabul eylemişken daha mühim, daha âm ve şâmil bir şekilde olan ve nihayet bütün Meclis ve bütün bir memleketi alâkadar edecek bir meselede temenni takriri vermeyi kabul etmek niçin Meclisimizin haysiyetiyle kabili telif olmasın? Kaldı ki yalnız teşrii salâhiyeti değil, icrai salâhiyeti dahi bulunan bir Meclisin, elbette bunun fuzuli bir şey olduğunu kabul etmesi doğru olmaz, zannederim. Bunda belki bir gaye var; belki bir hedef var. Meselâ az çok ayrılmakta olan işlere ve tutmakta olduğumuz yola nazaran şu veya bu şekilde olması hakkında mütebellir fikirlere nazaran, yani Meclisin hâkimiyeti Milliye esasına münafi olarak kalkması lâzım geldiği kanaatinde bulunduğu şeylere aidolarak bu; arkadaşlarımız tarafından ileri sürülmüş bir başlangıçtır. Evet! Arkadaşlarımızın bu husustaki hareketlerini, kendi kanaatlerinin mahsulü olduğundan dolayı takdirlerle karşılamaktan başka yapılacak bir şey yoktur.

NİZAMNAMEİ DAHİLİ ENCÜMENİ NAMINA RAGIB B. (Kütahya) — Müitalâmız bu derece ince noktalara giderse artık cevaba hacet kalmaz.

Dr. MAZHAR B. (Devamla) — Eğer Meclisi Âli, veçhenin temadisine taraftarsa ve temenni kanunu da, az çok bunun ufak bir şeyi ise, bu kanunu muhafaza etmesini ve bu kanaatin taraftarı olan arkadaşlarımızın kuvvetle buna sarılmalarını ve binaenaleyh ufacık mahzurlar karşısında böyle bir mühim salâhiyeti, mühim bir salâhiyetin istimaline alet olan vasıtaya müracaata daha çok riayetkâr olmalarını arkadaşlarımdan rica ederim. (Doğru sesleri) (Müzakere kâfi sesleri)

RAGIP B. (Kütahya) — Efendiler rica ederim; arkadaşımız Mazhar Bey, bir noktaya, çok ince bir noktaya temas ettiler. Veçheyi arzu etmeyenlerin fikri o noktaya doğru bir hareketse bu fikirleri, efendiler! Teşkilâtı Esasiye Kanununun bu maddesi müzakere edilirken hatır ve hayalden bile geçmiyordu. Mesele başkadır. Bunu veçheye benzetirlerse hâkikaten bu çok mühimdir. Nazarı dikkati âlinize arz ederim. Görüyorsunuz ki, hatip bey bunu veçhe mahiyetinde telâkki ediyor. Halbuki efendiler bu temenni takririnin münderecatına Meclisi Âli muttali olmuyor. (Oluyor sesleri) Encümene gitmiyor. Heyeti Umumiyyede ya okunuyor; yahut okunmuyor. Okunsa bile o anda hâsıl olan kanaat ve hissiyatla münakaşa bile edilmeksizin aiddolduğu vekâlete gidiyor. Vekâlet, bunu veçhe mi telâkki edecektir? Efendiler! Bu çok yanlıştır; çok muzırdır. Binaenaleyh Meclisi Âlinin vakariyle, haysiyetiyle ben bunu mütenasip görmüyorum. Katiyen böyle yolsuz şeyler.. (Gürültüler)

REİS — Efendim müzakerenin kifayetine dair takrir vardır.

Riyaseti Celileye

Müzakere kâfidir. Lâyihanın encümenine iadesini teklif eylerim.

Bursa
Osman Nuri-

RECEB B. (Kütahya) — Lâyiha ileğil Nizamnamei Dahilî Encümeni mazbatası.

REİS — Evvelâ müzakerenin kifayetini reye vaz'edeceğim. Müzakereyi kâfi görenler lütfen el kaldırsın. Aksini reyî âlinize arz edeceğim. Kâfi görmiyenler lütfen el kaldırsın. Müzakere kâfi görülmüştür efendim.

Riyaseti Celileye

Receb Beyin teklifi dairesinde bir madde tanzim edilmek üzere Nizamnamei Dahilî mazbatasının encümenine iadesini teklif ederim.

5 Kânunusani 1339

Dersim
Feridun Fikrî

Riyaseti Celileye

Esbabı mucibesini şifahen arz ettim. Lâyihanın Nizamname Encümeni Âlisine iadesiyle bu hususta lâzımgelen mevaddı kanunîyenin

tedviniyle Meclisi Âliye sevki lüzumunu teklif eylerim.

Yozgad
Süleyman Sırrı

Riyaseti Celileye

Temenni takrirleri teamül halini almıştır. Bu takrirler Meclisi Âlinin haiz olduğu icrai salâhiyetin istimalinden bir cüzü'dür. Receb Beyefendinin teklifleri veçhile bu mesele tetkik ve bir madde suretinde tedvin ve tertibedilmek üzere mazbatanın Nizamnamei Dahilî Encümenine havalesini teklif eylerim.

Bolu
Şükri

Riyaseti Celileye

Mevcut Nizamnamei Dahilî başka esasat ve ihtiyacata göre tedvin olunmuş bulunduğundan Büyük Millet Meclisimizde daimî ihtilâfat tekevvün etmektedir. Buna katî bir çare olmak üzere derhal Meclis âzasından bir encümeni mahsus ihtihap ve teşkil veyahut Nizamnamei Dahilî Encümenince ihtiyac ve vaziyeti hazırlamıza göre bir Nizamnamei Dahilî vücuda getirilmesini teklif eyleriz.

İzmir
Mahmud Celâl
Mustafa Rahmi

Riyaseti Celileye

Esaslı bir nizamname kalome alınmıcaya kadar temenni takrirleri hakkındaki teamülün muhafazasına karar verilmesini teklif ederim.

Karahisarî Şarki
Ali Süruri

MAHMUD CELÂL B. (İzmir) — Efendim, bendeniz zannediyorum ki... (Kürsüye sesleri) Mevzua girmek istemiyorum. Çünkü bendenize tâli bir meseledir. Bunu halletmiş olsak bile yine ihtilâf devam edecektir. Çünkü ihtilâf bu işin esasındadır. Nizamnamei Dahilîmiz sırf teşriî bir Meclis için tanzim edilmiştir. Türkiye Büyük Millet Meclisi, bidayeti küşadından beri bu nizamnameyi tatbik etmesi yüzünden daima böyle münakaşalara mâruz kalmıştır. Şu halde bunu esasından halletmek, ihtiyacatımıza göre bir Nizamnamei Dahilî vücuda getirmek lâzımdır. Bu itibarla şimdi okunan takririmizi Makamı Riyasete takdim ettik. Ya Nizamnamei Dahilî Encümeni ihtiyacımıza göre bir lâyiha kanuniye hazırlar ve Meclisi Âlinize arz eder veyahut bu-

num için Heyeti Umumiyyeden bir encümeni mahsus teşkil olunur ve bu meseleler de, sureti katiyede halledilmiş bulunur.

REİS — Buyurun Ali Süruri Efendi, encümen namına söyleyecek.

ALİ SÜRURİ Ef. (Karahisarı Şarki) — Nizamnamei Dahilî Encümeninin temenni takrirlerine aidolan müzakeresinde bulunmadım; onun için söyleyecek değilim. Yalnız Mahmud Celâl Beyin takriri hakkında arz edeceğim ve encümen namına söyleyeceğim. Mahmud Celâl Beyin teklifi pek vârit bir tekliftir. Nizamnamei Dahilî Encümeni, bu vücutu daha evvel nazarı dikkate almıştır. Encümenimizde esaslı bir nizamname tanzimi için Gelibolu Mebusu Muhteremi Celâl Nuri Beyefendinin de bir teklifleri vardır. Encümen bu teklif münasebetiyle esaslı ve tamamıyla Büyük Millet Meclisinin şekline muvafık hal ve kıbalde bir nizamname tanzim etmek için teşebbüs etti ve bu hususta lâzımgelen esası müzakere etti. Birkaç türlü tarzı mesai temmül olundu. Bunlardan birisini Nizamnamei Dahilî Encümeniyle Kanunu Esasî Encümeninin bilistirak böyle bir nizamnameyi kaleme almasıdır. Bu bir. İkincisi; Nizamnamei Dahilî Encümeni ile Kanunu Esasî Encümeninden müntehap, meselâ beşer zat ile ayrıca Heyeti Umumiyyeden intihabolunacak birkaç mütehassıs arkadaşın inzamamiyle bir encümen teşkil tarikiyle bir nizamname yapmak... Üçüncüsü; Nizamnamei Dahilî Encümeniyle Kanunu Esasî Encümeni iştirak etmeksizin doğrudan doğruya Heyeti Celileden intihabolunacak bir encümeni mahsus mütehassısın tarafından tanzimi... Encümenimiz bu müzakereyi yaptı. Fakat bir neticeye raptemedi. Bir neticeye raptetseydi. Heyeti Celilenin tasvibine arz edecekti. Bu müzakereyi yaptıktan ve daha ziyade müntehap imali fikir ettikten sonra içtima âtiyede kararı katiyeye iktiran ettirilmesini tensibetti. Fakat ondan sonra encümenimiz maalesef nısbı müzakeresini kaybetti. Edirne'ye giden heyet meyanında encümen arkadaşlarımızdan üç arkadaş vardı. İşte o zamandan beri içtima edilmedi ki, bu suret bir daha Heyeti Celilenize arz edilebilin. Binaenaleyh Mahmud Celâl Beyin teklifi encümenin düşündüğü vesaikten birisidir. Eğer tasvip buyurursanız bu takriri encümene gönderiniz! Arz ettiğim gibi Encümen, esasen

bu mesele ile alâkadar bulunuyor. Onun için esaslı bir Nizamnamei nasıl kaleme alabileceğini düşünsün. Heyeti Celilenizin reyime münasip ve muvafık bir surette buraya gelsin! (Muvafık sesleri.)

MAHMUD CELÂL B. (İzmir) — Ben-deniz, sahibi teklif olmak dolayısıyla bu mütalâaya iştirak ediyorum.

RECEB B. (Kütahya) — Efendim! Celâl Beyefendi, temenni takrirlerinin meselenin bir fer'i olduğunu ve, asıl meselenin bir Nizamnamei Dahilî yapmak meselesi bulunduğunu ifade buyurdular. Meselenin mahiyeti itibariyle böyledir. Fakat mevzu' itibariyle müzakerenin mahiyeti temenni takrirleridir. Celâl Beyefendinin teklifleri Nizamnamei Dahilî hakkındaki mesele bir mesele müste'hiredir. Gerçi o takrir, bir mesele müste'hire olarak hallolunmalıdır. Fakat aynı zamanda temenni takrirleri hakkında, bugün cereyan edecek olan müzakerenin neticesini heba etmemek için, vazıh bir karara raptetmek lâzımdır. Şimdi takrirler verilmiş, müzakere bitmiş, herkesin fikri hazır. Eğer biz, bunu neticelendirmezsek Nizamnamei Dahilî'nin aslı uzun bir öimledir. Gerek encümence gerek Heyeti Umumiyyece intacı uzun bir zamana kadar sürer ve bu zaman zarfında hepimizin dermian ettiğimiz bu mahzurlar devam eder, gider. Buna meydan vermemek için, Nizamnamenin umumi şekli hakkındaki takriri ayrıca halletmekle beraber, asıl mevzu hakkındaki kararlarımızı da ayrıca verelim ve zaten bu hususta da izahat verilmiştir efendim. Şimdi müzakerenin kifayeti de kabul edildi.

(İzmir Mebusu Mahmud Celâl Beyin takriri tekrar okundu.)

REİS — Efendim takrir Nizamnamenin ya Nizamnamei Dahilî Encümeni tarafından ve yahut ayrıca teşkil olunacak bir encümen tarafından tadili hakkındadır. Yani bugün mevzuubahsolan esasla doğrudan doğruya alâkadar değildir. Bu takriri ayrıca reyî âlinize arz edeceğim. (Hay hay sesleri.) Diğer temenni takrirleri hakkındaki mevcut takrirleri de ayrıca reye koyacağım.

YUNUS NÂDİ B. (Menteşe) — Reye koymaya hacet yok. Celâl Beyin takririnin, Nizamnamei Dahilî Encümeni de zaten kendisinin bu işle meşgul olduğunu beyan ederek kendisine havale edilmesini istedi.

REİS — Müsaade buyurursanız Celâl Beyin takririni nazarı dikkati âlinize arz edeceğim. (Hay hay sesleri) Kabul edenler lütfen el kaldırsın. Aksini de reye vaz'edeceğim. Kabul etmeyenler lütfen el kaldırsın. Nizamnamei Dahilî Encümenine havale edilmek üzere nazarı dikkate alınmış olan Celâl Beyin takriri havale edildi.

Diğer temenni takrirleri hakkındaki takrirler de vardır. Bunlardan birisi, en ziyade tadili tazammun ettiği için, onu reyi âlinize arz edeceğim. Temenni takrirleri hakkındaki teamülün muhafazasına dair bir takrirdir.

ALİ SÜRURİ Ef. (Karahisarı Şarki) — Müsaade buyurun! İzah edeyim. Efendim kısa söyleyeceğim. Müsaadenizi rica ederim. Birinci Büyük Millet Meclisi gördüğü lüzum ve zaruret üzerine temenni takriri usulünü vaz'etmişti. Bunu ceffalkalem kaldırmak doğru değildir. Eğer kaldırmak lâzımgelirse Nizamnamenin pek mahdut ve mukayyedolan sual mevzuunu hiç olmazsa tevsi' etmek lâzımgelir. Şimdi bendeniz diyorum ki esash bir nizamname kaleme alınmaya kadar mevcut teamül muhafaza olunsun. (Çok doğru sesleri) Başlıca sebebini arz edeyim efendim. (Kâfi kafi, reye reye sadaları) Öyle ise söylemiyeyim.

RAGİP B. (Kütahya) — Buna cevap veriyorum. Meclisi Âlinin evvelce ittihaz ettiği karara muhaliftir. (Hayır sesleri, gürültüler, değildir sesleri)

REİS — Efendim esash bir nizamname kaleme alınmaya kadar temenni takriri usulünün ipkasını kabul edenler lütfen ellerini kaldırsın. (Kabul sesleri) Aksini reyi âlinize arz ediyorum. Kabul etmeyenler lütfen ellerini kaldırsın. Bu teklif kabul edilmiştir efendim. O halde diğer takrirleri ayrıca reyi âlinize vaz'a lüzum yoktur.

4. — *İstiklâl Madalyası Kanununun tefsirine dair İcra Vekilleri Heyeti Riyaseti tezkeresi ve Müdafaa-i Milliye Encümeni mazbatası (3/44)*

Türkiye Büyük Millet Meclisi Riyaseti Celilesine
29 Teşrinisani 1336 tarihli İstiklâl Madalyası Kanununun 12 nci maddesinde (İşbu kanun tarihi neşrinden itibaren meriyülicradır.) kaydı bulunmasına binaen tarihi mezkûrden mukaddem muhtelif cephelerde ibrazı fedakâri edenlerin mezkûr madalya ile taltifleri için teklifat icrasında dâğarı tereddüdolduğundan mezkûr maddenin tadil ve tefsiri Müdafaa-i Milliye Vekâletinin 17 . 9 . 1339 tarih ve Muamelâtı Zatiye 9309/22068 numaralı tezkeresinde bildirilmekle keyfiyetin Türkiye Büyük Millet Meclisine arzı İcra Vekilleri Heyetinin 21 . 10 . 1338 tarihli içtimamında tekarrür etmiştir. İfayı mukataziyle neticesinin iş'arını rica ederim efendim.

Türkiye Büyük Millet Meclisi
İcra Vekilleri Heyeti Reisi
Hüseyin Rauf

Riyaseti Celileye

Esbabı mucibe mazbatası

Müdafaa-i Milliye Encümeninin 11 Eylül 1339 tarihli içtimamında Heyeti Umumiyyeden 25.10.1338 tarih ve 1475 numara ile devren mevrud İcra Vekilleri Riyasetinin İstiklâl Madalyası Kanununun mebdei meriyetinin tesbiti talebini tazammın tezkere mütalâa edildi. İzmir'in düşman tarafından tarihi işgali olan 15 Mayıs 1335 tarihinin İstiklâl muharebatının mebdei ad ve itibar edilmesine ve munhasıran İstiklâl Muharebatında hidamatı fevkalâde ve fedakâranesi görülenlere verilmek üzere ihdas edilen İstiklâl Madalyasının, İstiklâl Harbinin hitamı addedilmesi lâzımgelen seferberliğin Meclisi Âlice ref'i kararının verileceği tarihe kadar itası caiz olup o tarihten sonraki hidemat mukabilinde itası teçviz edilmemesine encümenince müttefik karar verilmiş olmakla berveğhi zîr maddei kanuninin İstiklâl Madalyasıyla taltifi hakkındaki 29 Teşrinisani 1336 tarih ve 66 numaralı Kanuna maddei müzeyyele olarak ilâvesi mütalâasıyle Heyeti Umumiyyeye takdim olunur.

Müdafaa-i Milliye

Encümeni Reisi

Karahisarı Sahib

Ali

Mazbata Muharriri

Kütahya

Receb

Kâtip

Zonguldak

Yusuf Ziya

Maddei Kanuniye

Hidematı fevkalâde ve fedakâraneleri görülenlere verilecek olan İstiklâl Madalyası, İstiklâl mücadelât ve muharebatının mebdei olan 15 Mayıs 1335 ten seferberliğin Meclisi Millice kabul ve ilân edilecek olan tarihi hitamına kadar sebk eden hidemata mukabil ita kılınır.

REİS — Efendim söz istiyen var mı?

SÜLEYMAN SIRRI B. (Bozok) — Hayır hayır! Muvafık, doğrudur.

REİS — Maddei kanuniyeyi reyî âlinize vaz'edeceğim. Müdafaa-i Milliye Encümeni tarafından teklif edilen maddei kanuniyeyi aynen reyî âlinize arz edeceğim.

RÜŞDÜ PŞ. (Erzurum) — Bu tarihin tesbiti meselesi var.

REİS — Bu maddeyi kabul edenler lütfen ellerini kaldırsın. Aksini reye vaz'edeceğim. Maddeyi kabul etmeyenler lütfen el kaldırsın. Kabul edilmiştir efendim.

Ruznamemizin beşinci maddesine geçiyoruz.

5. — *Mükellefiyeti Askerîye Kanununun 5, 118 ve 121 nci maddelerinin tadiline dair (1/238) numaralı lâyihai kanuniye ve Müdafaa-i Milliye Encümeni mazbatası*

ARİF B. (Eskişehir) — Müsaade buyurunuz efendim. Bunun tehirine Meclisi Âli karar vermiştir. Bu daha evvele mevzuubahsolmuştur. Karesi Mebusu Vehbi Bey teklif buyurdular ve dediler ki, henüz askerlik müddetini tâyin eden kanun çıkmadan bunun müzakeresi doğru olmaz.

ŞÜKRÜ B. (Bolu) — Evvelâ müddete ait mazbata vardır. O müzakere edilecekti.

ARİF B. (Eskişehir) — Bunun tehiri zaten karargir olmuştu.

REİS — Peki efendim, o halde bunu tehir ederiz.

Cumartesi günü saat birbuçukta içtima etmek üzere Celseyi tatil ediyorum.

Hitamı müzakerat; saat : 4,35

